



Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU (täiskogu) ARVAMUS 1/17
30. aprill 2019

ELTL artikli 218 lõike 11 alusel antud arvamus – Laiaulatuslik majandus- ja kaubandusleping ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel (CETA) – Investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamine – Kohtu ja apellatsioonikohtu loomine – Kooskõla liidu esmase õigusega – Nõue, et austataks liidu õiguskorra autonoomiat – Avalike huvide kaitse tase, mille liidu institutsioonid on liidu konstitutsioonilise raamistiku kohaselt kindlaks määranud – Kanada ja liidu investorite võrdne kohtlemine – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artikkel 20 – Õigus pöörduda nendes kohtutesse ja nende sõltumatus – Harta artikkel 47 – Selle tagamine, et rahaliselt on võimalik kohtusse pöörduda – Kohustus tagada see võimalus füüsilistele isikutele ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele – Sõltumatuse nõude sisemine ja välimine aspekt – Liikmete ametissenimetamine, tasustamine ja ametieetika – CETA ühiskomitee roll – CETA siduvad tõlgendused, mille see komitee on andnud

Sisukord

I. Arvamused	4
II. CETA	4
A. CETA allkirjastamine ning investorite ja riikide vaheliste vaidluste lahendamise korra kavandatav kehtestamine	4
B. Mõisted „investeering“ ja „investor“	5
C. Kavandatud ISDS-süsteemi kohaldamisala	6
D. Kohaldatav õigus	11
E. Menetlusnormid	12
F. Kavandatud kohtu ja apellatsioonikohtu liikmed	15
G. Ühiskomitee ning teenuste ja investeeringute komitee	17
H. CETA vahetu õiguspõhine puudumine lepinguosaliste õiguskordades	18
I. Tõlgendav ühisdokument ja avaldus nr 36	18
III. Belgia Kuningriigi esitatud küsimuste kokkuvõte	21
A. Küsimused, mis puudutavad kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla liidu õiguskorra autonoomiaga	21

B. Küsimused, mis puudutavad kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõtte ja tõhususe nõudega	21
C. Küsimused, mis puudutavad kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse	22
IV. Kokkuvõtte Euroopa Kohtule esitatud seisukohtadest	24
A. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla liidu õiguskorra autonoomiaga	24
B. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõtte ja tõhususe nõudega	25
C. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse	25
V. Euroopa Kohtu seisukoht	27
A. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla liidu õiguskorra autonoomiaga	27
1. Põhimõtted	27
2. Liidu õiguse muude normide kui CETA sätteid tõlgendamise ja kohaldamise pädevuse puudumine	29
3. Mõju puudumine liidu institutsioonide toimimisele kooskõlas liidu konstitutsioonilise raamistikuga	31
B. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõtte ja tõhususe nõudega	35
1. Põhimõtted	35
2. Kooskõla võrdse kohtlemise põhimõttega	36
3. Kooskõla tõhususe nõudega	37
C. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse	38
1. Põhimõtted	38
2. Kooskõla nõudega tagada võimalus kohtusse pöörduda	40
3. Kooskõla sõltumatuse nõudega	42
VI. Vastus arvamuse taotlusele	44

Arvamuse 1/17 menetluses,

mille ese on 7. septembril 2017 ELTL artikli 218 lõike 11 alusel Belgia Kuningriigi esitatud arvamuse taotlus,

EUROOPA KOHUS (täiskogu),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta, kodade presidendid J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen, K. Jürimäe ja C. Lycourgos, kohtunikud A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešič (ettekandja), J. Malenovský, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda ja S. Rodin,

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: asekohtusekretär M.-A. Gaudissart,

arvestades kirjalikku menetlust ja 26. juuni 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Belgia Kuningriik, esindajad: C. Pochet, L. Van den Broeck, M. Jacobs ja J.-C. Halleux,
- Taani valitsus, esindaja: J. Nymann-Lindegren,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja S. Eisenberg,
- Eesti valitsus, esindaja: N. Grünberg,
- Kreeka valitsus, esindajad: G. Karipsiadis ja K. Boskovits,
- Hispaania valitsus, esindajad: M. A. Sampol Pucurull ja S. Centeno Huerta,
- Prantsuse valitsus, esindajad: F. Alabrune, D. Colas, D. Segoin ja E. de Moustier,
- Leedu valitsus, esindajad: R. Dzikovič ja D. Kriauciūnas,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. Bulterman ja M. A. M. de Ree,
- Austria valitsus, esindajad: G. Hesse ja J. Schmoll,
- Sloveenia valitsus, esindajad: N. Pintar Gosenca, V. Klemenc, J. Groznik, A. Dežman Mušič ja M. Jakše,
- Slovakkia valitsus, esindaja: M. Kianička,
- Soome valitsus, esindajad: J. Heliskoski ja H. Leppo,
- Rootsi valitsus, esindajad: A. Falk, A. Alriksson ja P. Smith,
- Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: B. Driessen ja S. Boelaert,
- Euroopa Komisjon, esindajad: R. Vidal Puig, A. Buchet, B. De Meester ja U. Wölker,

olles 29. jaanuari 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

annab järgmise

arvamuse

I. Arvamuse taotlus

- 1 Belgia Kuningriigi esitatud taotlus Euroopa Kohtult arvamuse saamiseks on sõnastatud järgmiselt:

„Kas 30. oktoobril 2016 Brüsselis alla kirjutatud laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel [(ELT 2017, L 11, lk 23, edaspidi „CETA“)] kaheksanda peatüki („Investeeringud“) F jagu („Investori ja riigi vaheliste investeeringuvaidluste lahendamine“) on kooskõlas aluslepingutega, sealhulgas põhiõigustega?“

II. CETA

A. CETA allkirjastamine ning investorite ja riikide vaheliste vaidluste lahendamise korra kavandatav kehtestamine

- 2 CETA (Comprehensive Economic and Trade Agreement) on vabakaubandusleping, milles lisaks sätetele, mis puudutavad tollimaksude ning kaupade ja teenustega kauplemist mõjutavate mittetariffsete tõkete vähendamist, on ette nähtud reeglid eelkõige investeeringute, riigihangete, konkurentsi, intellektuaalomandi kaitse ja säästva arengu valdkonnas.
- 3 CETA ei ole veel ELTL artikli 218 lõike 6 tähenduses sõlmitud. Nõukogu 28. oktoobri 2016. aasta otsuse (EL) 2017/37 ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahelise laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) Euroopa Liidu nimel allkirjastamise kohta (ELT 2017, L 11, lk 1) põhjenduses 2 on selle kohta märgitud, et CETA allkirjastatakse, „tingimusel et viiakse lõpule menetlused, mis on vajalikud selle sõlmimiseks hilisemal kuupäeval“, ning artiklis 1 nähtud ette, et „antakse luba“ liidu nimel CETA allkirjastada, „eeldusel et nimetatud leping sõlmitakse“.
- 4 Kuigi vastavalt nõukogu 28. oktoobri 2016. aasta otsusele (EL) 2017/38 ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahelise laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) ajutise kohaldamise kohta (ELT 2017, L 11, lk 1080) kohaldatakse CETA paljusid sätteid ajutiselt, ei ole see nii käesolevas arvamuse taotluses käsitletavate kaheksanda peatüki F jaotise sätete puhul. Kõnealuse kaheksanda peatükiga seoses sätestab nimelt otsuse 2017/38 artikli 1 lõike 1 punkt a, et „ainult [artikleid 8.1–8.8 ning artikleid 8.13 ja 8.15, välja arvatud selle lõige 3, ning artiklit 8.16] kohaldatakse ajutiselt ning ainult selles osas, mis puudutab välismaiseid otseinvesteeringuid“.
- 5 CETA kaheksanda peatüki F jaoga, mis sisaldab selle lepingu artikleid 8.18–8.45, kehtestatakse investori ja riigi vaheliste investeeringuvaidluste (Investor-State Dispute Settlement, ISDS) lahendamise kord (edaspidi „ISDS-süsteem“).
- 6 Selleks näeb CETA artikkel 8.27 ette alates CETA jõustumisest kohtu (edaspidi „kohus“ või „CETA kohus“) loomise ja artikkel 8.28 apellatsioonikohtu (edaspidi „apellatsioonikohus“ või „CETA apellatsioonikohus“) loomise.
- 7 CETA artikli 8.29 kohaselt luuakse hiljem mitmepoolne investeerimiskohus koos apellatsioonimehhanismiga (edaspidi „mitmepoolne investeerimiskohus“), mille asutamisega peaks lõppema CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu tegevus.

- 8 Komisjoni ja nõukogu avaldusest nr 36 investeringute kaitse ja investeerimiskohtu kohta, mis kanti CETA allkirjastamist puudutava nõukogu istungi protokollis ja lisati otsusele 2017/37 (ELT 2017, L 11, lk 20; edaspidi „avaldus nr 36“), ilmneb, et ühtlasi on plaanis luua investeerimiskohtu süsteem, mille tähistamiseks kasutatakse ka akronüümi ICS (Investment Court System), kusjuures CETA kohus ja CETA apellatsioonikohus on mõeldud ühe etapina ICSi loomisel.

B. Mõisted „investeering“ ja „investor“

- 9 CETA artikli 8.1 kohaselt tähendab selles lepingus kasutatud mõiste „investeering“ järgmist:
- „[...] igasugune vara, mida investor omab või kontrollib otse või kaudselt, millel on investeeringu tunnused, teatav kestus ja muud omadused, näiteks kapitali või muude ressursside paigutamise kohustus, tulu- või kasumiootus või riski võtmine. Investeering võib esineda näiteks järgmistest vormides:
- a) ettevõtte;
 - b) aktsiad, osakud ja muud ettevõtte omakapitalis osaluse vormid;
 - c) võlakirjad, lihtvõlakirjad ja muud ettevõtte võlainstrumendid;
 - d) laen ettevõttele;
 - e) mis tahes muu osalus ettevõttes;
 - f) osalus, mis tuleneb [teatavatest lepingutest];
 - g) intellektuaalomandi õigused;
 - h) muu vallasvara, materiaalne või immateriaalne, või kinnisvara ja sellega seotud õigused;
 - i) lepingukohased rahalised nõuded või tegevusega seotud nõuded.“
- 10 Artiklis 8.1 on samuti sätestatud, et „lepinguga hõlmatud investeeringud [tähistavad] lepinguosalise puhul investeering[ut], mis
- a) on tehtud tema territooriumil;
 - b) on tehtud kooskõlas investeeringu tegemise ajal kohaldatava õigusega;
 - c) on otse või kaudselt teise lepinguosalise investori omandis või kontrolli all ning
 - d) on olemas käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval või on tehtud või saadud pärast seda“.
- 11 Mõiste „investor“ on kõnealuses artiklis 8.1 määratletud järgmiselt:
- „lepinguosaline, lepinguosalise füüsiline isik või ettevõtte (välja arvatud filiaal või esindus), kelle eesmärk on teha investeering, kes teeb investeeringu või kes on teinud investeeringu teise lepinguosalise territooriumil;

Käesoleva määratluse kohaldamisel on lepinguosalise ettevõtte:

- a) ettevõtte, mis on asutatud või korraldatud selle lepinguosalise õiguse alusel ja millel on selle lepinguosalise territooriumil oluline äritegevus, või
- b) ettevõtte, mis on asutatud või korraldatud selle lepinguosalise õiguse alusel ja mida kas otse või kaudselt omab või kontrollib selle lepinguosalise füüsiline isik või punktis a nimetatud ettevõtte;

[...]

„füüsiline isik“ –

- a) Kanada puhul füüsiline isik, kes on Kanada kodanik või alaline elanik, ning
- b) ELi lepinguosalise puhul füüsiline isik, kellel on ühe Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsus selle vastavate õigusaktide kohaselt [...] “.

C. Kavandatud ISDS-süsteemi kohaldamisala

12 Kuigi CETA kaheksanda peatüki F jagu kannab pealkirja „Investori ja riigi vaheliste investeringuvaidluste lahendamine“, on sellega hõlmatud ka Kanada investori ja liidu vahelised vaidlused.

13 Sellega seoses näeb CETA artikkel 8.21 ette, et kui Kanada investor kavatses esitada nõude, saadab ta liidule „teate, milles taotleb kostja määramist“ ja milles näidatakse ära meetmed, mille suhtes investor kavatses nõude esitada. Liit peab seejärel teatama sellele investorile, „kas kostja on [...] [l]iit või [...] liikmesriik“.

14 CETA artikli 8.18 „Kohaldamisala“ lõikes 1 on vaidlused, mille lahendamiseks võib investor kavandatava ISDS-süsteemi alusel esitada kohtule nõude, piiritletud järgmiselt:

„[...] lepinguosalise investor [võib] esitada käesoleva jao kohaselt moodustatud kohtule nõude seoses asjaoluga, et teine lepinguosaline on rikkunud kohustust seoses järgmisega:

- a) [kaheksanda peatüki] C jagu seoses käesoleva lepinguga hõlmatud investeringu laiendamise, suunamise, juhtimise, hooldamise, säilitamise, sellest kasu saamise ning müügi või võõrandamisega või

- b) [kaheksanda peatüki] D jagu,

kui investor väidab, et on kandnud väidetava rikkumise tagajärjel kahju.“

15 Kõnealune C jagu kannab pealkirja „Mittediskrimineeriv kohtlemine“ ja sisaldab CETA artikleid 8.6–8.8, mis on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 8.6

Võrdne kohtlemine

[...] Lepinguosaline kohtleb teise lepinguosalise investorit ja käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringut vähemalt sama soodsalt, nagu ta kohtleb sarnases olukorras oma investoreid ja nende investeeringuid seoses nende investeeringute tegemise, omandamise, laiendamise, toimimise, juhtimise, hooldamise, kasutamise, nendest kasu saamise ning müügi ja [võõrandamisega] oma territooriumil. [...] [täpsustatud tõlge]

Artikkel 8.7

Enamsoodustusrežiim

[...] Lepinguosaline kohtleb teise lepinguosalise investorit ja käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringut vähemalt sama soodsalt, nagu ta kohtleb sarnases olukorras kolmanda riigi investoreid ja nende investeeringuid seoses nende investeeringute tegemise, omandamise, laiendamise, toimimise, juhtimise, hooldamise, kasutamise, nendest kasu saamise ning müügi ja [võõrandamisega] oma territooriumil. [...] [täpsustatud tõlge]

Artikkel 8.8

Kõrgem juhtkond ja juhatus

Lepinguosaline ei nõua, et selle lepinguosalise ettevõtte, mis on samuti käesoleva lepinguga hõlmatud investeering, nimetaks kõrgemasse juhtkonda või juhatusse füüsilised isikud, kellel on teatav kodakondsus.“

- 16 CETA artikli 28.3 lõikes 2 on sätestatud, et kõnealuse C jao sätteid „ei tõlgendata [...] selliselt, et see takistab lepinguosalisel võtta vastu selliseid meetmeid [...], mis on vajalikud [...] avaliku julgeoleku või kõlbluse kaitseks või avaliku korra tagamiseks[,] inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitseks [...]“, „tingimusel, et selliseid meetmeid ei kohaldata viisil, mis põhjustab meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist samasugustes tingimustes olevate lepinguosaliste vahel või rahvusvahelise teenustekaubanduse varjatut piiramist“.
- 17 CETA D jagu „Investeeringute kaitse“ sisaldab CETA artikleid 8.9–8.14, mis on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 8.9

Investeeringud ja reguleerivad meetmed

1. Käesoleva peatüki kohaldamiseks kinnitavad lepinguosalised veel kord oma õigust kehtestada oma territooriumil õigusnorme, et saavutada sellised õiguspärased poliitikaeesmärgid nagu rahvatervise, ohutuse, keskkonna ja avaliku kõlbluse kaitse, sotsiaal- ja tarbijakaitse ning kultuurilise mitmekesisuse edendamine ja kaitse.

2. Suurema kindluse huvides ei kujuta pelk asjaolu, et lepinguosaline kehtestab õigusnorme, sealhulgas tehes muudatusi oma õigusaktidesse, viisil, mis mõjub investeeringule kahjulikult või on vastuolus investori ootustega, sealhulgas kasumiootustega, käesoleva jao kohase kohustuse rikkumist.

[...]

4. Suurema kindluse huvides ei tõlgendata ühtki käesoleva jao sätet selliselt, et see takistab lepinguosalisel lõpetada subsiidiumi andmine või nõuda subsiidiumi tagasimaksmist, [...] ega tõlgendata ka viisil, mis kohustab lepinguosalist maksma investorile hüvitist.

Artikkel 8.10

Investorite ja käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringute kohtlemine

1. Lepinguosaline tagab oma territooriumil teise lepinguosalise käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringutele ja investoritele [käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringute puhul] õiglase ja võrdse kohtlemise ning täieliku kaitse ja turvalisuse kooskõlas lõigetega 2–7. [täpsustatud tõlge]

2. Lepinguosaline rikub lõikes 1 nimetatud õiglase ja võrdse kohtlemise kohustust, kui meede või meetmete sari sisaldab:

- a) kohtuliku arutamise mittevõimaldamist kriminaal-, tsiviil- või haldusmenetlustes;
- b) [seaduse korrektse kohaldamise põhimõtte] olulist rikkumist, sealhulgas läbipaistvusnõude oluline rikkumine kohtu- ja haldusmenetlustes; [täpsustatud tõlge]
- c) ilmset omavoli;
- d) sihipärast diskrimineerimist ilmselgelt õigusvastastel alustel, nagu sugu, rass või usulised veendumused;
- e) investorite väärkohtlemist, nagu sundimine, mõjutamine ja ahistamine, või
- f) lepinguosaliste kooskõlas käesoleva artikli lõikega 3 vastu võetud õiglase ja võrdse kohtlemise kohustuse mis tahes muude aspektide rikkumist.

3. Lepinguosalisel vaatavad õiglase ja võrdse kohtlemise kohustuse sisu korrapäraselt või lepinguosalise taotlusel läbi. [...] [T]eenuste ja investeeringute komitee võib välja töötada asjaomased soovitusel ja esitada need CETA ühiskomiteele otsuse tegemiseks.

4. Kohaldades eespool nimetatud õiglase ja võrdse kohtlemise kohustust, võib kohus võtta arvesse, kas lepinguosaline esitas eesmärgiga stimuleerida käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringut investorile sellise konkreetse kirjelduse, mis tekitab õiguspärase ootuse [...].

5. Suurema kindluse huvides tähendab „täielik kaitse ja turvalisus“ lepinguosalise kohustusi seoses investorite ja käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringute füüsilise turvalisusega.

6. Suurema kindluse huvides ei kujuta käesoleva lepingu või eraldi rahvusvahelise lepingu muu sätte rikkumine käesoleva artikli rikkumist.

7. Suurema kindluse huvides ei tähenda iseenesest asjaolu, et meetmega rikutakse siseriiklikku õigust, käesoleva artikli rikkumist. Et kindlaks teha, kas meetmega on rikutud käesolevat artiklit, peab kohus kaaluma, kas lepinguosaline on tegutsenud vastuolus lõikes 1 sätestatud kohustustega.

Artikkel 8.11

Kahjude hüvitamine

[...] [L]epinguosaline võimaldab teise lepinguosalise investoritele, kelle käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringud kannatavad kahju relvakonflikti, rahvarahutuste, erakorralise seisukorra või loodusõnnetuse tõttu tema territooriumil, vähemalt sama soodsat kohtlemist, nagu ta võimaldab oma investoritele [...].

Artikkel 8.12

Sundvõõrandamine

1. Lepinguosaline ei natsionaliseeri ega sundvõõranda käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuid ei otse ega kaudselt meetmete kaudu, millel on samaväärne toime natsionaliseerimise või sundvõõrandamisega („sundvõõrandamine“), välja arvatud:

- a) avalikes huvides;
- b) [kooskõlas seaduse korrektse kohaldamise põhimõttega]; [täpsustatud tõlge]
- c) mittediskrimineerival viisil ning
- d) makstes kiire, piisava ja tõhusa hüvitise.

Suurema kindluse huvides tõlgendatakse käesolevat lõiget kooskõlas 8-A lisaga.

[...]

Artikkel 8.13

Ülekanded

1. Lepinguosaline lubab teha kõiki käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga seotud ülekandeid piirangute või viivituseeta vabalt konverteeritavas valuutas, kohaldades ülekande tegemise kuupäeval turul kehtivat vahetuskurssi. Sellised ülekanded hõlmavad järgmist:

- a) sissemaksed kapitali, näiteks põhi- ja täiendavad vahendid investeeringu säilitamiseks, arendamiseks või suurendamiseks;
- b) kasum, dividendid, intressid, kapitalitulu, litsentsitasud, [...] või muud liiki tulud või käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringust saadud muud summad;
- c) tulud käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu või selle osa müügist või likvideerimisest;
- d) investori sõlmitud lepingu või käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu alusel tehtud maksed, sealhulgas laenulepingu kohaselt tehtud maksed;

[...]

2. Lepinguosaline ei nõua oma investoritelt teise lepinguosalise territooriumil tehtud investeeringutest tulenevate või nendega seotud sissetuleku, tulu, kasumi või muude summade ülekandmist ega karista neid, kui nad seda ei tee.

3. Ühtegi käesoleva artikli sätet ei tõlgendata viisil, mis takistab lepinguosalisel kohaldada oma seadusi erapooletul ja mittediskrimineerival viisil, ja mitte viisil, mis oleks ülekannete varjatud piiramine, seoses järgmisega:

- a) maksejõuetus või pankrot või võlausaldajate õiguste kaitse;
- b) väärtpaperite emiteerimine või nendega kauplemine;
- c) kriminaalkuriteod või süüteod;

- d) finantsaruandlus või arvepidamine [ülekannete kohta], kui on vaja abistada õiguskaitseorganeid või finantsjärelvalveasutusi ning [täpsustatud tõlge]
- e) kohtumenetlustes tehtud kohtuotsuste täitmine.

Artikkel 8.14

Nõudeõiguse üleminek

Kui lepinguosaline või lepinguosalise asutus teeb makse võetud kohustuste, garantii või kindlustuslepingu alusel, mille ta on sõlminud seoses ühe oma investori teise lepinguosalise territooriumil tehtud investeeringuga, tunnistas teine lepinguosaline, et lepinguosalisel või tema asutusel on igas olukorras seoses investeeringuga samad õigused, mis investorigil. [...]“.

- 18 CETA 8-A lisas, millele viidatakse sama lepingu artikli 8.12 lõikes 1, on märgitud:

„Lepinguosalised kinnitavad oma ühist arusaama sellest, et

1. Sundvõõrandamine võib olla otsene või kaudne:

- a) otsene sundvõõrandamine toimub juhul, kui investeering riigistatakse või sundvõõrandatakse muul moel otseselt omandiõiguse ametliku ülemineku või vara otsese ülevõtmisega, ning
- b) kaudne sundvõõrandamine toimub juhul, kui lepinguosalise meetmel või meetmete real on otsese sundvõõrandamisega samaväärne toime, kuivõrd sellega kaovad investori seisukohast olulisel määral tema investeeringu peamised omandi tunnused, sealhulgas õigus oma investeeringut [vallata,] kasutada ja [kasutada], ilma et sellega kaasneks omandiõiguse ametlik üleminek või vara otsene ülevõtmine. [täpsustatud tõlge]

2. Et määrata kindlaks, kas lepinguosalise meede või rida meetmeid kujutab endast konkreetses olukorras kaudset sundvõõrandamist, on vaja juhtumi- ja faktipõhist uurimist, mille käigus võetakse muude tegurite hulgas arvesse:

- a) meetme või meetmete rea majanduslikku mõju, ehkki ainuüksi asjaolu, et lepinguosalise meetmel või meetmete real on investeeringu majanduslikule väärtusele kahjulik mõju, ei tähenda, et on toimunud kaudne sundvõõrandamine;
- b) lepinguosalise meetme või meetmete rea kestust;
- c) seda, mil määral meede või meetmete rida mõjutab investeeringuga seotud selgeid ja põhjendatud ootusi, ning
- d) meetme või meetmete rea laadi, eeskätt nende eesmärgi ja konteksti.

3. Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et lepinguosalise mittediskrimineerivad meetmed, mis on kavandatud ja mida kohaldatakse selleks, et kaitsta õiguspäraseid üldsuse heaolu eesmärgi, nagu tervis, ohutus ja keskkond, ei kujuta endast kaudset sundvõõrandamist, välja arvatud sel harval juhul, mil meetme või meetmete rea mõju on nii ränk, et on meetme või meetmete rea eesmärgi saavutamiseks selgelt ülemäärane.“

- 19 CETA artiklis 1.1 on sätestatud, et „[k]ui ei ole sätestatud teisiti, kasutatakse käesolevas lepingus järgmisi mõisteid: [...] „meede“ – lepinguosalise seadus, määrus, eeskiri, menetlus, otsus, haldustegevus, nõue, tava või mis tahes muus vormis meede“.

20 CETA artiklis 8.2 on täpsustatud:

„1. [Kaheksandat] peatükki kohaldatakse meetme suhtes, mille lepinguosaline on oma territooriumil vastu võtnud seoses järgmisega:

- a) teise lepinguosalise investor;
- b) käesoleva lepinguga hõlmatud investeering [...]

[...]

4. [...] [I]nvestor [võib] esitada nõudeid [...] kooskõlas menetlustega, mis on sätestatud F jaos. [...] C jao kohased nõuded seoses käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu tegemise või saamisega jäetakse välja F jao kohaldamisalast. D jagu kohaldatakse ainult käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringu suhtes ja investori suhtes seoses tema käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga.

[...]“.

D. Kohaldatav õigus

21 CETA artiklis 8.31 on sätestatud:

„1. Käesoleva jao alusel moodustatud kohus kohaldab oma otsuse tegemisel käesolevat lepingut, nagu on tõlgendatud vastavalt [23. mai 1969. aasta] rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioonile [United Nations Treaty Series, 1155. kd, lk 331; edaspidi „Viini konventsioon“] ning muudele lepinguosaliste vahel kohaldatavatele rahvusvahelise õiguse eeskirjadele ja põhimõtetele.

2. Kohtul puudub pädevus otsustada lepinguosalise siseriikliku õiguse alusel käesoleva lepinguga väidetavalt vastuolus oleva meetme seaduslikkuse üle. Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et kohus võib selle kindlaksmääramisel, kas meede on kooskõlas käesoleva lepinguga, [võtta] vajaduse korral lepinguosalise siseriiklikku õigust [arvesse faktilise asjaoluna]. Seda tehes lähtub kohus sellest, kuidas on siseriiklikku õigust valdavalt tõlgendanud asjaomase lepinguosalise kohtud või ametiasutused, ning kohtu esitatud siseriikliku õiguse tõlgendused ei ole asjaomase lepinguosalise kohtutele ega ametiasutustele siduvad. [täpsustatud tõlge]

3. Kui seoses tõlgendamise küsimustega tekib tõsiseid probleeme, mis võivad mõjutada investeeringut, soovitab teenuste ja investeeringute komitee [...] CETA ühiskomiteele käesoleva lepingu tõlgenduste vastuvõtmist. CETA ühiskomitee vastu võetud tõlgendus on käesoleva jao alusel moodustatud kohtule siduv. CETA ühiskomitee võib otsustada, et tõlgendusel on siduv mõju alates konkreetsest kuupäevast.“

22 CETA artikli 8.28 lõikes 2 on sätestatud:

„Apellatsioonikohus võib kohtu otsuse kehtima jätta või seda muuta või selle tühistada:

- a) kohaldatava õiguse kohaldamisel või tõlgendamisel esinenud vigade korral;
- b) [faktiliste] asjaolude, sealhulgas asjakohase siseriikliku õiguse hindamisel esinenud ilmsete vigade korral; [täpsustatud tõlge]
- c) [Washingtonis 18. märtsil 1965 allkirjastatud riikide ja teiste riikide kodanike vaheliste investeerimisvaidluste lahendamise konventsiooni (edaspidi „ICSIDi konventsioon“)] artikli 52 lõike 1 punktides a–e sätestatud põhjustel, kui need põhjused ei ole hõlmatud käesoleva sätte punktidega a ja b.“

E. Menetlusnormid

23 CETA artikli 8.23 lõiked 1 ja 2 sätestavad:

„1. Kui vaidlust ei ole lahendatud konsultatsioonide teel, võib kooskõlas käesoleva jaoga esitada nõude:

- a) lepinguosalise investor enda nimel või
- b) lepinguosalise investor selle kohapealse ettevõtte nimel, mida ta omab või kontrollib kas otse või kaudselt.

2. Nõude võib esitada järgmiste eeskirjade kohaselt:

- a) ICSIDI konventsioon ja vahekohtumenetluse eeskirjad;
- b) ICSIDI lisavõimaluste eeskirjad, kui ei kohaldata punkti a kohaseid menetlustingimusi;
- c) [ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjoni] vahekohtueeskirjad või
- d) vaidluses osalevate poolte kokkuleppel muud eeskirjad.“

24 Artiklis 8.23 kasutatud mõiste „kohapealne ettevõtte“ on CETA artikli 8.1 kohaselt „juriidiline isik, mis on asutatud või korraldatud kostja õiguse alusel ja mida teise lepinguosalise investor omab või kontrollib kas otse või kaudselt“.

25 Seoses konsultatsioonidega, mis peavad kõnealuse artikli 8.23 järgi eelnevalt toimuma, on artikli 8.19 lõigetes 2 ja 3 sätestatud:

„2. Kui vaidluses osalevad pooled ei lepi kokku teisiti, on konsultatsioonide toimumise koht

- a) Ottawa, kui vaidlustatud meetmed on Kanada meetmed;
- b) Brüssel, kui vaidlustatud meetmete hulgas on [...] [l]iidu meede [...];
- c) [...] [l]iidu liikmesriigi pealinn, kui vaidlustatud meetmed on ainult liikmesriigi meetmed.

3. Vaidluses osalevad pooled võivad pidada konsultatsioone videokonverentsi vahendusel või vajaduse korral muude vahendite abil, näiteks juhul, kui investor on väike või keskmise suurusega ettevõtja.“

26 Peale selle on CETA artiklis 8.22 täpsustatud:

„1. Investor võib esitada artikli 8.23 kohase nõude ainult siis, kui ta:

- a) edastab kostjale koos nõude esitamisega oma nõusoleku vaidluse lahendamiseks kohtus kooskõlas käesolevas jaos sätestatud menetlustega;
- b) ootab vähemalt 180 päeva pärast konsultatsioonitaotluse esitamist ja vajaduse korral vähemalt 90 päeva alates kostja määramis[e taotlust] sisaldava teate esitamisest; [täpsustatud tõlge]
- c) on täitnud kostja määramise taotlust sisaldava teatega seotud nõuded;
- d) on täitnud konsultatsioonitaotlusega seotud nõuded;

- e) ei määra oma nõudes kindlaks meedet, mida ei olnud määratud kindlaks tema konsultatsioonitaotluses;
- f) võtab tagasi nõude või loobub hagist, mis on esitatud siseriikliku või rahvusvahelise õiguse alusel [muule kohtule] seoses meetmega, mis väidetavalt kujutab endast tema nõudes nimetatud rikkumist, ning [täpsustatud tõlge]
- g) loobub oma õigusest esitada nõue või esitada hagi siseriikliku või rahvusvahelise õiguse alusel [muule kohtule] seoses meetmega, mis väidetavalt kujutab endast tema nõudes nimetatud rikkumist. [täpsustatud tõlge]

[...]

5. Loobumine kooskõlas lõike 1 punktiga g või lõikega 2, kui see on kohaldatav, kaotab kehtivuse:

- a) kui kohus lükkab nõude tagasi, kuna lõike 1 või 2 nõuded ei ole täidetud, või muul menetluslikul või pädevusega seotud põhjusel;
- b) kui kohus jätab nõude rahuldamata kooskõlas artikliga 8.32 või 8.33 või
- c) kui investor võtab oma nõude tagasi [...] 12 kuu jooksul alates kohtukoosseisu moodustamisest.“

27 CETA artiklid 8.32 ja 8.33, millele viidatakse CETA artikli 8.22 lõike 5 punktis b, käsitlevad vastavalt „nõudeid, millel ilmselgelt puudub õiguslik alus“ ja „õiguslikult põhjendamatuid nõudeid“, kusjuures viimatinimetatud on määratletud kui nõudeid, „mille kohta ei saaks [...] teha otsust hageja kasuks, isegi kui väidetavad faktid olid oletatavasti õiged“. Nende artiklite kohaselt peab CETA kõigepealt kontrollima, kas nõue tuleb jätta õigusliku aluse ilmselge puudumise tõttu läbi vaatamata või õigusliku põhjendamatuse tõttu rahuldamata, kui kostja on esitanud vastavasisulise vastuväite.

28 CETA artikli 8.25 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kostja annab nõusoleku vaidluse lahendamiseks kohtus kooskõlas käesolevas jaos sätestatud menetlustega.“

29 CETA artikli 8.27 lõiked 6, 7 ja 9 näevad ette:

„6. Kohus menetleb juhtumeid kohtukoosseisudes, mis koosnevad kolmest kohtu liikmest, kellest üks on [...] [l]iidu liikmesriigi kodanik, üks Kanada kodanik ja üks kolmanda riigi kodanik. Kohtukoosseisu eesistuja on kolmanda riigi kodanikust kohtu liige.

7. 90 päeva jooksul pärast nõude esitamist artikli 8.23 kohaselt määrab kohtu eesistuja kohtu liikmed, kes moodustavad rotatsiooni korras juhtumeid menetleva kohtukoosseisu, kandes hoolt selle eest, et kohtukoosseis on juhuslik ja ettearvamatu, ning andes kohtukoosseisus tegutsemiseks võrdsed võimalused kõikidele kohtu liikmetele.

[...]

9. Olenemata lõikest 6 võivad vaidluses osalevad pooled kokku leppida, et juhtumit menetleb vaid üks kohtu liige, kes määratakse juhuslikkuse alusel kolmandate riikide [kodanike] seast. Kostja kaalub heasoovlikult hageja taotlust lasta juhtumit menetleda vaid ühel kohtu liikmel, eriti kui hageja on väike või keskmise suurusega ettevõtja või kui nõutav hüvitis või kahjutasu on võrdlemisi väike. Selline taotlus tuleb esitada enne kohtukoosseisu kindlaksmääramist.“ [täpsustatud tõlge]

30 CETA artikli 8.28 lõigetes 5, 7 ja 9 on sätestatud:

„5. Juhtumi menetlemiseks moodustatud apellatsioonikohtu koosseis koosneb kolmest juhuslikkuse alusel määratud apellatsioonikohtu liikmest.

[...]

7. CETA ühiskomitee võtab viivitamata vastu otsuse, milles on kindlaks määratud järgmised apellatsioonikohtu tegevusega seotud [...] üksikasjad:

[...]

b) edasikaebuste esitamise ja menetlemise kord [...];

[...]

9. Lõikes 7 nimetatud otsuse vastuvõtmisel:

a) võib vaidluses osalev pool kaevata käesoleva jao kohaselt tehtud otsuse edasi apellatsioonikohtusse 90 päeva jooksul pärast asjaomase otsuse tegemist;

[...]

c) ei käsitata artikli 8.39 kohaselt tehtud otsust lõplikuna ega astuta ühtki sammu otsuse täitmisele pööramiseks enne, kui:

i) kohtuotsuse tegemisest on möödunud 90 päeva ja ühtki edasikaebust ei ole esitatud;

ii) esitatud edasikaebus on tagasi lükatud või tagasi võetud või

iii) apellatsioonikohtu otsuse tegemisest on möödunud 90 päeva ja apellatsioonikohus ei ole saatnud juhtumit tagasi kohtusse;

d) käsitatakse apellatsioonikohtu lõplikku otsust artikli 8.41 kohaldamisel lõpliku otsusena

[...]“.

31 CETA artikkel 8.39 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui kohus teeb kostja vastu lõpliku otsuse, võib kohus määrata kas eraldi või koos üksnes järgmist:

a) rahaline kahjutasu ja kõik kohaldatavad intressid;

b) [vara tagastamine], sel juhul sätestatakse määruses, et kostja võib maksta rahalise kahjutasu, mis võrdub sundvõrandatud investeeringu õiglase turuväärtusega [...], ja mis tahes kohaldatav intress [...] [täpsustatud tõlge]

2. Kooskõlas lõigetega 1 ja 5, kui nõue esitatakse artikli 8.23 lõike 1 punkti b kohaselt:

a) sätestatakse rahalise kahjutasu ja kõigi kohaldatavate intresside määramisega, et summa makstakse kohapealsele ettevõttele;

b) sätestatakse vara tagastamise määramisega, et tagastamine tehakse kohapealsele ettevõttele;

[...]

3. Rahalised kahjutasud ei ole suuremad kui [...] kantud kahju [...].

4. Kohus ei määra karistava iseloomuga kahjutasusid.

5. Kohus annab korralduse, et menetluse kulud kannab vaidluse kaotanud pool. Erandkorras võib kohus jagada kulud vaidluses osalevate poolte vahel, kui ta otsustab, et selline jaotamine on antud nõude asjaolusid arvestades asjakohane. Muud mõistlikud kulud, sealhulgas õigusabi ja esindamisega seotud kulud, kannab vaidluse kaotanud pool, välja arvatud juhul, kui kohus otsustab, et selline jaotus on nõude asjaolusid arvestades ebamõistlik. Kui ainult osa väiteid on olnud kohtus edukad, kohandatakse kulud proportsionaalselt nõuete edukate osade arvu või ulatusega.

6. CETA ühiskomitee kaalub selliste lisaeeskirjade vastuvõtmist, millega vähendada füüsilisest isikust või väikesest ja keskmise suurusega ettevõtjast hagejate finantskoormust. Sellistes lisaeeskirjades võib eeskätt arvesse võtta selliste hagejate rahalisi vahendeid ja taotletud hüvitise suurust.

7. [...] Kohus teeb oma lõpliku otsuse 24 kuu jooksul alates nõude esitamisest kooskõlas artikliga 8.23. Kui kohus vajab lõpliku otsuse tegemiseks lisaega, esitab ta vaidluses osalevatele pooltele viivituse põhjused.“

32 CETA artiklis 8.41 on sätestatud:

„1. Kooskõlas käesoleva jaoga tehtud otsus on vaidluses osalevatele pooltele ja seoses asjaomase juhtumiga siduv.

2. [V]aidluses osalev pool [tunnustab] otsust viivitamata ja täidab seda.

[...]

4. Otsuse täitmist reguleeritakse kohtuotsuste täitmist käsitlevate õigusaktidega, mis kehtivad kohas, kus täitmist taotletakse.

[...]“.

F. Kavandatud kohtu ja apellatsioonikohtu liikmed

33 CETA artikli 8.27 lõigetes 2–5 ja 12–16 on sätestatud:

„2. CETA ühiskomitee määrab käesoleva lepingu jõustumisel kohtu viisteist liiget. Viis kohtu liiget on [...] [l]iidu liikmesriikide [kodanikud], viis Kanada [kodanikud] ja viis kolmandate riikide [kodanikud] [täpsustatud tõlge].

3. CETA ühiskomitee võib otsustada suurendada või vähendada kohtu liikmete arvu [kolmega jaguva arvu võrra]. Lisaliikmed määratakse samadel, lõikes 2 sätestatud alustel. [täpsustatud tõlge]

4. Kohtu liikmed omavad kutseoskusi, mida nõutakse nende asjaomastes riikides määramisel kohtunikuametisse, või on tunnustatud pädevusega juristid. Nad on tõestanud oma rahvusvahelise avaliku õiguse alaseid teadmisi. Soovitavalt on neil teadmised eelkõige rahvusvahelise investeerimisõiguse, rahvusvahelise kaubandusõiguse ja rahvusvahelistest investeerimis- või rahvusvahelistest kaubanduslepingutest tulenevate vaidluste lahendamise valdkonnas.

5. Käesoleva jao kohaselt määratud kohtu liikmete ametiaeg on viis aastat ja seda ametiaega saab pikendada ühe korra. Vahetult pärast käesoleva lepingu jõustumist määratava 15 isiku hulgast loosi teel välja valitava 7 isiku ametiaeg pikeneb siiski kuue aastani. Vabad ametikohad täidetakse nende tekkides. [...]

[...]

12. Et tagada kohtu liikmete kättesaadavus, makstakse neile CETA ühiskomitee kindlaks määratavat igakuist käsiraha.

13. Lõikes 12 nimetatud käsiraha maksavad võrdselt mõlemad lepinguosaliselised [...].

14. Välja arvatud juhul kui CETA ühiskomitee teeb lõike 15 kohase otsuse, on nõude menetlemiseks moodustatud kohtukoosseisu liikmete tasud ja kulud, välja arvatud lõikes 12 nimetatud tasud, ICSIDI konventsiooni haldus- ja finantseeskirjade 14. eeskirja punkti 1 kohaselt kindlaks määratud ja nõude esitamise kuupäeval kehtivad tasud ja kulud, mille kohus jagab vaidluses osalevate poolte vahel kooskõlas artikli 8.39 lõikega 5.

15. CETA ühiskomitee võib oma otsusega muuta käsiraha ning muud tasud ja kulud korrapäraseks palgaks ning määrata kindlaks kohaldatava korra ja tingimused.

16. ICSIDI sekretariaat tegutseb kohtu sekretariaadina ja pakub kohtule asjakohast tuge.“

³⁴ CETA artikli 8.28 lõigetes 3, 4 ja 7 on sätestatud:

„3. Apellatsioonikohtu liikmed määratakse CETA ühiskomitee otsusega samal ajal lõikes 7 nimetatud otsuse tegemisega.

4. Apellatsioonikohtu liikmed vastavad artikli 8.27 lõike 4 nõuetele ja järgivad artiklit 8.30.

[...]

7. CETA ühiskomitee võtab viivitamata vastu otsuse, milles on kindlaks määratud järgmised appellatsioonikohtu tegevusega seotud halduslikud ja korralduslikud üksikasjad:

[...]

c) kord appellatsioonikohtus ja juhtumi menetlemiseks moodustatud appellatsioonikohtu koosseisus vabanenud ametikoha täitmiseks;

d) appellatsioonikohtu liikmetele makstav tasu;

e) edasikaebuste kuludega seotud sätted;

f) appellatsioonikohtu liikmete arv

[...]“.

³⁵ CETA artiklis 8.30 on sätestatud:

„1. Kohtu liikmed on sõltumatud. Nad ole seotud ühegi valitsusega. Nad ei võta vaidlusega seotud küsimustes vastu juhiseid üheltki organisatsioonilt ega valitsuselt. Nad ei osale ühegi sellise vaidluse menetlemisel, mille puhul tekib otsene või kaudne huvide konflikt. Nad täidavad Rahvusvahelise Advokaatide Assotsiatsiooni suuniseid huvide konfliktide kohta rahvusvahelises vahekohtumenetluses[, mille Rahvusvaheline Advokaatide Assotsiatsioon (International Bar Association) kiitis heaks 22. mail 2004 (edaspidi „IBA suunised“),] või artikli 8.44 lõike 2 alusel vastu võetud täiendavaid eeskirju. Lisaks hoiduvad nad enda ametisse nimetamise korral tegutsemisest nõustaja, vaidluses osaleva poole määratud eksperdi või tunnistajana mis tahes pooleliolevas või uues käesoleva lepingu või ükskõik millise muu rahvusvahelise lepingu kohases investeringuvaidluses.

[...]

4. Kohtu eesistuja põhjendatud soovitusel või oma ühisel algatusel võivad lepinguosalised kõrvaldada CETA ühiskomitee otsusega kohtust mõne kohtukoosseisu liikme, kui tema käitumine ei ole kooskõlas lõikes 1 sätestatud kohustustega ja [on kokkusobimatu kohtu liikme seisundiga].“ [täpsustatud tõlge]

36 Kõnealuse artikli 8.30 lõike 1 teisele lausele on lisatud joonealune märkus, milles on täpsustatud, et „[s]uurema kindluse huvides tuleb märkida, et asjaolu, et isik saab valitsuselt tasu, ei muuda asjaomast isikut iseenesest [kohtu liikme ülesannete täitmiseks] sobimatuks.“ [täpsustatud tõlge]

G. Ühiskomitee ning teenuste ja investeringute komitee

37 CETA artikkel 26.1 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Lepinguosalised moodustavad CETA ühiskomitee, kuhu kuuluvad [...] [I]iidu ja Kanada esindajad. CETA ühiskomitee kaasesistujad on Kanada rahvusvahelise kaubanduse minister ja kaubanduse eest vastutav Euroopa Komisjoni liige või nende esindajad.

[...]

3. CETA ühiskomitee vastutab kõikide küsimuste eest, mis on seotud kaubanduse ja investeringutega lepinguosaliste vahel ning käesoleva lepingu rakendamise ja kohaldamisega. [...]

4. CETA ühiskomitee:

[...]

e) teeb artikli 26.3 kohaselt otsuseid ning

[...]

5. CETA ühiskomitee võib:

[...]

e) võtta vastu käesoleva lepingu sätete tõlgendusi, mis on kaheksanda peatüki F jao („Investori ja riigi vaheliste investeringuvaidluste lahendamine“) ja kahekümne üheksanda peatüki („Vaidluste lahendamine“) alusel moodustatud kohtutele siduvad;

[...]“.

38 CETA artikkel 26.3 sätestab:

„1. CETA ühiskomiteel on õigus teha käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks otsuseid kõikides küsimustes, kui see on ette nähtud käesoleva lepinguga.

2. CETA ühiskomitee otsused on lepinguosalistele siduvad [...].

3. CETA ühiskomitee teeb oma otsuse ja esitab oma soovitusel lepinguosaliste vastastikusel nõusolekul.“

39 CETA artikli 8.44 lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„2. Teenuste ja investeeringute komitee võtab lepinguosaliste nõusolekul ja pärast oma vastavate sisenõuete ja -menetluste täitmist vastu kohtu liikmete [käitumis]juhendi, mida kohaldatakse käesolevast peatükist tulenevates vaidlustes ja mis võivad asendada kohaldatavaid eeskirju või neid täiendada, ning need võivad käsitleda muu hulgas järgmisi teemasid: [täpsustatud tõlge]

- a) avalikustamiskohustused;
- b) kohtu liikmete sõltumatus ja erapooletus ning
- c) konfidentsiaalsus.

Lepinguosalised teevad kõik endast sõltuva tagamaks, et [käitumis]juhend võetakse vastu hiljemalt esimesel päeval pärast käesoleva lepingu ajutise kohaldamise algust või jõustumist, ning igal juhul hiljemalt kaks aastat pärast seda kuupäeva.“ [täpsustatud tõlge]

H. CETA vahetu õigusmõju puudumine lepinguosaliste õiguskordades

40 CETA artikli 30.6 lõige 1 näeb ette, et „[ü]htegi käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata [...] viisil, mis võimaldab käesolevale lepingule tugineda otse lepinguosalise siseriiklikus õigussüsteemis“.

I. Tõlgendav ühisdokument ja avaldus nr 36

41 CETA artikkel 30.1 näeb ette, et „[k]äesoleva lepingu protokollid, lisad, deklaratsioonid, ühisdeklaratsioonid, kokkulepped ja joonealused märkused on selle lahutamatud osad“.

42 CETA allkirjastamisel kehtestasid liit ja selle liikmesriigid ning Kanada tõlgendava ühisdokumendi (ELT 2017, L 11, lk 3; edaspidi „tõlgendav ühisdokument“), mille punkti 1 alapunktid b ja d sätestavad:

„b) CETA sümboliseerib Kanada ning [...] [l]iidu ja selle liikmesriikide ühist pühendumust vabale ja õiglasele kaubandusele aktiivses ja tulevikku vaatavas ühiskonnas. [...]

[...]

d) [...] [l]iidul ja selle liikmesriikidel ning Kanadal on seetõttu jätkuvalt võimalik saavutada õiguspäraseid avalikku huvi pakkuvaid poliitikaeesmärke, mida seavad nende demokraatlikud institutsioonid, näiteks sellistes valdkondades nagu rahvatervis, sotsiaalteenused, riiklik haridus, ohutus, keskkonnakaitse, avalik kord, privaatsus ja andmekaitse ning kultuurilise mitmekesisuse edendamine ja kaitse. Peale selle ei vähenda CETA meie standardeid ja õigusnorme, mis on seotud toiduohutuse, tooteohutuse, tarbijakaitse, tervise, keskkonna või töötajate kaitsega. Imporditud kaubad, teenuseosutajad ja investorid peavad jätkuvalt vastama siseriiklikele nõuetele, muu hulgas õigusnormidele. [...]

43 Tõlgendava ühisdokumendi punkt 2 sätestab:

„CETA jätab [...] [l]iidule ja selle liikmesriikidele ning Kanadale õiguse võtta vastu ja kohaldada oma õigusnorme, mis reguleerivad majandustegevust avalikes huvides, et saavutada õiguspäraseid avalikku huvi pakkuvad poliitikaeesmärgid, näiteks sellistes valdkondades nagu rahvatervise kaitse ja edendamine, sotsiaalteenused, riiklik haridus, ohutus, keskkonnakaitse, avalik kord, sotsiaal- ja tarbijakaitse, privaatsus ja andmekaitse ning kultuurilise mitmekesisuse edendamine ja kaitse.“

44 Kõnealuse ühisdokumendi punkt 6 sätestab:

- „a) CETA sisaldab kaasaegseid investeringuid käsitlevaid norme, mis jätavad valitsustele õiguse avalikes huvides reguleerida, muu hulgas olukorras, kus vastavad õigusnormid mõjutavad välisinvesteringuid, tagades samas investeringute kõrgetasemelise kaitse ja nähes ette õiglase ja läbipaistva vaidluste lahendamise viisi. CETA tulemusena ei anta välisinvestoritele soodsamaid tingimusi kui omamaistele investoritele. CETA ei anna eelist kokkuleppega loodava investeerimiskohtu süsteemi kasutamisele. Investorid võivad selle süsteemi kasutamise asemel pöörduda riikide kohtutesse.
- b) CETAs on selgelt öeldud, et valitsused võivad muuta oma õigusakte, olenemata sellest, kas see võib negatiivselt mõjutada investeringut või investori kasumiootusi. [...]
- [...]
- d) CETA nõuab ettevõtjalt reaalset majanduslikku sidet Kanada või [...] [L]iidu majandusega, et ettevõtjal oleks õigus kõnealusele lepingule tugineda, ega võimalda Kanadas või [...] [L]iidus teise riigi investorite registreeritud varifirmadel esitada nõudeid Kanada või [...] [L]iidu ja selle liikmesriikide vastu. [...]
- e) Selleks et tagada, et kohus austab kõigil juhtudel poolte lepingus sätestatud kavatsust, sisaldab CETA sätteid, mis võimaldavad pooltel esitada siduvaid tõlgendavaid märkuseid. Kanada ning [...] [L]iit ja selle liikmesriigid on võtnud endale kohustuse neid sätteid kasutada, eesmärgiga vältida CETA igasugust väärtõlgendamist kohtute poolt ja tehtud vigu parandada.
- f) CETAs järgitakse traditsioonilistest investeringutega seotud vaidluste lahendamise viisidest oluliselt erinevat lähenemisviisi ning sellega kehtestatakse sõltumatud, erapooletud ja alalised investeerimiskohtud, mis lähtuvad [...] [L]iidu ja selle liikmesriikide ning Kanada riiklike kohtusüsteemide põhimõtetest, samuti selliste rahvusvaheliste kohtute põhimõtetest nagu Rahvusvaheline Kohus ja Euroopa Inimõiguste Kohus. Seega on nende kohtute liikmed isikud, kellel on sellised kutseoskused, mis on asjaomastes riikides nõutavad kohtunikuametisse määramisel, ning [...] [L]iit ja Kanada määravad nad ametisse kindlaksmääratud ametiajaks. Juhtumeid menetlevad kolm juhuslikkuse alusel valitud liiget. Nendele isikutele on kehtestatud ranged eetikanõuded, et tagada nende sõltumatus ja erapooletus ning huvide konflikti, kallutatuse või kallutatuse mulje puudumine. [...] Liit ja selle liikmesriigid ning Kanada on leppinud kokku alustada viivitamata edasist tööd käitumisjuhendiga kohtute liikmete erapooletuse täiendavaks tagamiseks, nende töö tasustamise meetodi ja ulatusega ning nende valimise menetlusega. Ühiselt on seatud eesmärgiks viia see töö lõpule enne CETA jõustumist.
- g) CETA on esimene leping, mis sisaldab apellatsioonimehhanismi, mis võimaldab parandada vigu ja tagada [...] kohtu otsuste järjepidevuse.
- h) Kanada ning [...] [L]iit ja selle liikmesriigid on võtnud kohustuse jälgida kõigi nende investeerimisnormide toimimist, käsitleda õigel ajal kõiki esile kerkida võivaid puudusi ning uurida võimalusi, kuidas pidevalt parandada nende toimimist.
- i) Seetõttu kujutab CETA endast olulist ja radikaalset muutust investeerimisnormide ja vaidluste lahendamise vallas. Sellega luuakse alus mitmepoolseks tegevuseks, et arendada see uus lähenemisviis investeringutega seotud vaidluste lahendamise suhtes edasi mitmepoolseks investeerimisküsimuste kohtuks. [...] [L]iit ja Kanada teevad kiiresti tööd mitmepoolse investeerimiskohtu loomise suunas. See tuleks luua, kui on olemas minimaalne kriitiline hulk osalejaid, ja see peaks koheselt asendama sellised kahepoolsed süsteemid nagu CETAs sätestatud süsteem ning see peaks olema täielikult ühinemiseks avatud igale riigile, kes järgib kõnealuse kohtu aluspõhimõtteid.“

45 Peale selle on avalduses nr 36 märgitud:

„CETA eesmärk on oluliselt reformida investeringuvaidluste lahendamist, tuginedes [...] [I]iidu ja selle liikmesriikide ning Kanada jurisdiktsioonide ühistele põhimõtetele ning [...] [I]iidu ja selle liikmesriikide ning Kanada poolt tunnustatud sellistele rahvusvahelistele jurisdiktsioonidele [...].

Kuna [neid vaidlusi puudutavad] sätted ei kuulu CETA ajutisse kohaldamisalasse, siis kinnitavad Euroopa Komisjon ja nõukogu, et need ei jõustu enne, kui kõik liikmesriigid on CETA ratifitseerinud vastavalt oma põhiseaduslikule protsessile.

Komisjon võtab endale kohustuse jätkata viivitamata vaidluste lahendamise mehhanismi läbivaatamist, jättes liikmesriikidele piisavalt aega, et nad saaksid seda oma ratifitseerimisprotsessis kaaluda vastavalt järgmistele põhimõtetele.

Kõik kohtu ja apellatsioonikohtu kohtunikud valitakse välja hoolikalt Euroopa institutsioonide ja liikmesriikide kontrolli all eesmärgiga tagada sõltumatus ja erapooletus ning kõrgeim pädevus. Eriti Euroopa kohtunike väljavalimisel tuleb tagada, eelkõige pikas perspektiivis, ka Euroopa rikkalike õigustraditsioonide arvessevõtmine. Sellest tulenevalt:

- tuleb Euroopa kohtunike kandidaadid nimetada liikmesriikide poolt, kes osalevad ka kandidaatide hindamises;
- esitavad liikmesriigid, piiramata CETA artikli 8.27 [lõikes 4] sätestatud muid tingimusi, kandidaadid, kes vastavad [ELTL] artikli 253 [esimeses lõigus] sätestatud kriteeriumidele;
- peab komisjon, konsulteerides liikmesriikide ja Kanadaga, tagama kohtu teiste kohtunike kandidatuuride samavõrra hoolika hindamise.

Kohtunikele maksavad püsivat töötasu [...] [I]it ja Kanada. Süsteem peaks liikuma kohtunike täistööajaga töötamise suunas.

Kohtute liikmete eetikanõuded, mis on CETAs juba ette nähtud, koostatakse üksikasjalikult, võimalikult kiiresti ja piisavalt aegsasti, et liikmesriigid saaksid neid oma ratifitseerimisprotsessis analüüsida, ning need koondatakse kohustuslikuks ja siduvaks [käitumis]juhendiks (mis on samuti juba CETAs ette nähtud). [...] [täpsustatud tõlge]

[...] [Väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate] ja üksikisikute juurdepääsu kõnealusele uuele kohtule parandatakse ja hõlbustatakse. Selle saavutamiseks:

- kiirendatakse [CETA] ühiskomitee poolt CETA [artikli 8.39 lõikes 6] ette nähtud täiendavate eeskirjade, mille eesmärk on vähendada füüsilisest isikust või [väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate]est hagejatele langevat finantskoormust, vastuvõtmist nii, et need täiendavad eeskirjad saaks vastu võtta võimalikult kiiresti;
- pakub komisjon, olenemata [CETA] ühiskomitees peetud aruteludest, välja meetmed, mis puudutavad [väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate] poolt asjaomastes kohtutes esitatud hagide riiklikku (kaas)rahastamist ja tehnilise abi andmist.

[...]“.

III. Belgia Kuningriigi esitatud küsimuste kokkuvõte

A. Küsimused, mis puudutavad kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla liidu õiguskorra autonoomiaga

- 46 Belgia Kuningriik märgib, et Euroopa Kohus nimetas oma 18. detsembri 2014. aasta arvamuse 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga) (EU:C:2014:2454) punktis 246 „põhimõtet, mille kohaselt Euroopa Kohtul on ainupädevus anda liidu õiguse lõplikke tõlgendusi“.
- 47 Selle ainupädevuse austamine on vajalik, et tagada liidu õiguskorra autonoomia. Sellega seoses viitab Belgia Kuningriik sellele, et Euroopa Kohus leidis 8. märtsi 2011. aasta arvamuses 1/09 (kokkulepe ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomiseks) (EU:C:2011:123), et liidu õiguskorra autonoomiaga ei ole kooskõlas see, kui rahvusvahelisel kohtul, mis on loodud liidule siduva kokkuleppega, võib paluda tõlgendada ja kohaldada lisaks selle kokkuleppe sätetele ka liidu esmase või teise õiguse sätteid, liidu õiguse üldpõhimõtteid või liidu põhiõigusi.
- 48 Käesoleval juhul ei muuda CETA kohtu pädevuse piiritlemine CETA artiklis 8.31 midagi tõsiasjas, et kui CETA kohus peab kontrollima, kas liidu võetud meetmega on rikutud mõnda selle lepingu kaheksanda peatüki C ja D jao sätet, on ta sunnitud tõlgendama selle meetme ulatust, ilma et tal oleks tingimata võimalik tugineda Euroopa Kohtu juba antud tõlgendusele.
- 49 Peale selle annab CETA kohtu pädevus kontrollida, kas Kanada, liidu või liikmesriigi võetud meetmega on rikutud mõnda kõnealuse peatüki C või D jao sätet, sellele kohtule – hoolimata CETA artiklist 8.31 tulenevatest piirangutest – õiguse viia läbi põhjanevaid hindamisi, mis juhul, kui vaidlustatud meetme on võtnud liit, hõlmavad ka liidu esmast õigust. Nimelt võib CETA kohtul tekkida vajadus võtta vaidluse lahendamisel arvesse neid liidu esmase õiguse sätteid, mille alusel liit selle meetme vastu võttis. Sellisel juhul peaks CETA kohus hindama nende sätete ulatust.
- 50 Kuivõrd kavandatavas ISDS-süsteemis ei ole CETA kohtule ette nähtud kohustust ega ka mitte võimalust esitada Euroopa Kohtule liidu õiguse tõlgendamise kohta eelotsuse küsimus, siis on Belgia Kuningriigil tekkinud küsimus, kas see süsteem, millega võivad kaasneda liidule siduvad otsused, on kooskõlas põhimõttega, mille kohaselt on Euroopa Kohtul ainupädevus anda liidu õigusele lõplikke tõlgendusi.

B. Küsimused, mis puudutavad kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõtte ja tõhususe nõudega

- 51 Belgia Kuningriik märgib, et Kanada õiguse alusel asutatud ettevõtjad ja Kanada kodakondsusega või Kanadas alaliselt elavad füüsilised isikud (edaspidi koos „Kanada ettevõtjad ja füüsilised isikud“ või „Kanada investorid“) võivad seoses investeringutega, mille nad on liitu teinud, pöörduda vaidlusega CETA kohtusse, samas kui liidu liikmesriigi õiguse alusel asutatud ettevõtjatel ja sellise riigi kodanikel (edaspidi „liikmesriikide ettevõtjad ja füüsilised isikud“ või „liidu investorid“) ei ole sellist võimalust seoses investeringutega, mille nad on liitu teinud.
- 52 Belgia Kuningriigi arvates tuleb kontrollida, kas selline olukord on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 20, mis näeb ette, et „[k]õik on seaduse ees võrdsed“, ja harta artikliga 21, mille lõikes 2 on sätestatud, et „[i]gasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine on aluslepingute reguleerimisalas keelatud, ilma et eelõeldu piiraks nende erisätete kohaldamist“.

- 53 Eelkõige osutab Belgia Kuningriik asjaolule, et CETA artikli 8.39 lõike 2 punkti a kohaselt tuleb siis, kui Kanada investor esitab CETA kohtusse nõude „kohapealse ettevõtte“ – st liidus asutatud ettevõtja, mida kas otse või kaudselt omab või kontrollib see investor – nimel, CETA kohtu välja mõistetud kahjuhüvitis maksta sellele kohapealsele ettevõtjale. Kontrollida tuleks selle normi kooskõla harta artiklitega 20 ja 21.
- 54 Belgia Kuningriigil on samuti tekkinud küsimus, kas juhul, kui CETA kohus järeldaks, et komisjoni või liikmesriigi asutuse poolt Kanada investorile konkurentsioiguse rikkumise eest määratud trahv on vastuolus CETA kaheksanda peatüki C või D jao sättega, ja mõistaks välja trahvisummaga võrdväärse kahjuhüvitise, oleks kõnealuse trahvi tagajärgede kadumine kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõtte ja liidu õiguse tõhususe nõudega.
- 55 Sellega seoses nendib ta, et CETA artikli 8.9 lõikega 4 on välistatud, et CETA kohus saaks juhul, kui liit tunnistas riigiabi ELTL artikliga 108 vastuolus olevaks ja nõuab selle tagasimaksmist, tunnistada selle otsuse CETAGA vastuolus olevaks. Ent kõnealune leping ei sisalda sarnast reeglit, mis kaitseks komisjoni või liikmesriikide asutuste tehtud otsuseid ELTL artiklite 101 ja 102 alusel. Kanada investor võib seega vabaneda liidu konkurentsioiguse rikkumisega kaasnevatest finantstagajärgedest, samas kui liidu investoritel sellist võimalust ei ole, ning see võib olla vastuolus harta artiklitega 20 ja 21 ning ühtlasi liidu õiguse tõhususe nõudega.

C. Küsimused, mis puudutavad kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse

- 56 Belgia Kuningriigil on tekkinud küsimus, kas CETA kaheksanda peatüki F jagu on kooskõlas põhiõigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse, mis on eelkõige sätestatud harta artiklis 47.
- 57 Ta märgib esiteks, et F jaos ette nähtud kord võib muuta väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate pöördumise CETA kohtusse ülemäära raskeks, kuna CETA artikli 8.27 lõikest 14 tulenevalt kannavad vaidlust lahendava kohtukoosseisu liikmete tasud ja kulud selle vaidluse pooled, ja CETA artikli 8.39 lõikes 5 on sätestatud, et menetluskulud ning esindus- ja õigusabikulud kannab vaidluse kaotanud pool, välja arvatud juhul, kui esinevad erandlikud asjaolud.
- 58 Peale selle ei näe CETA praegu ette õigusabi saamise võimalust, kuigi harta artikli 47 kolmas lõik näeb sõnaselgelt ette õiguse sellisele abile niisuguses ulatuses, mis tagab võimaluse kohtusse pöörduda, kusjuures Euroopa Kohus on 22. detsembri 2010. aasta otsuses DEB (C-279/09, EU:C:2010:811) pealegi täpsustanud, et see õigus on ka ettevõtjatel.
- 59 Oht kanda kulukates menetlustes kõik menetluskulud võib seetõttu pärssida piiratud rahaliste vahenditega investori valmidust nõuet esitada.
- 60 Belgia Kuningriigil on teiseks tekkinud küsimus, kas CETA kohtu ja apellatsioonikohtu liikmete tasustamise tingimused, nagu need on ette nähtud CETA artikli 8.27 lõigetes 12–15 ja artikli 8.28 lõike 7 punktis d, on kooskõlas õigusega pöörduda „sõltumatusse ja erapooletusse seaduse alusel moodustatud kohtusse“, mida on nimetatud harta artikli 47 teises lõigus. Kuivõrd nende tasustamise tingimuste põhijooni ei ole kindlaks määratud CETA tekstis endas, vaid need sõltuvad suures osas CETA ühiskomitee (edaspidi „ühiskomitee“) kaalutusõigusest, võivad õigustatult tekkida kahtlused selle suhtes, kas need tingimused on kooskõlas võimude lahususe valdkonnas kohaldatavate põhimõtetega.
- 61 Asjaolu, et CETA näeb ette, et CETA kohtu liikmete tasuks ei ole või vähemalt kohe ei ole kindlaksmääratud ja korrapärane palk, vaid igakuine käsiraha, millele lisandub kohtuasjale kulunud tööpäevade põhjal arvestatav tasu, võib olla vastuolus õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse.

Belgia Kuningriik viitab sellega seoses Euroopa harta kohtunike statuudi kohta, mille Euroopa Nõukogu võttis vastu 10. juulil 1998, artiklile 6, mille kohaselt tuleb kohtunike töötasu määrata „niisugune, et kohtunikud oleksid kaitstud surve eest, millega püütakse nende otsuseid [...] mõjutada“.

- 62 Kõnealuses Euroopa hartas kohtunike statuudi kohta on samuti nimetatud Euroopa Nõukogu raames vastu võetud soovitusi, mille kohaselt tuleb kohtunike töötasu kindlaks määrata üldise tasumäära alusel. CETAs praegu ette nähtud tasustamise tingimustest tuleneb aga, et CETA kohtu liikmete tasu sõltub osaliselt investorite algatatud kohtuasjade arvust. Järelikult oleks investoreid soosival kohtupraktikal positiivne mõju kõnealuste kohtute liikmete tasudele ja see võib seega tekitada huvide konflikti.
- 63 Belgia Kuningriigil on kolmandaks tekkinud küsimus, kas harta artikli 47 teise lõiguga on kooskõlas CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu liikmete nimetamise reeglid, mis on ette nähtud CETA artikli 8.27 lõigetes 2 ja 3 ning artikli 8.28 lõikes 3 ja lõike 7 punktis c.
- 64 Ta märgib, et need liikmed nimetab CETA ühiskomitee, mille kaasesistujad on Kanada rahvusvahelise kaubanduse minister ja kaubanduse eest vastutav Euroopa Komisjoni liige (või nende esindajad). Ent Euroopa hartast kohtunike statuudi kohta, millele viidatakse Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (edaspidi „CCJE“) soovitustes, tuleneb, et kui kohtunikud nimetab täidesaatev võim, peab see toimuma pärast seda, kui arvamuse on andnud sõltumatu organ, millest olulise osa moodustavad kohtuvõimu esindajad.
- 65 Neljandaks on Belgia Kuningriigil tekkinud küsimus, kas harta artikli 47 teise lõiguga on kooskõlas CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu liikmete ametist vabastamise tingimused, nagu need on ette nähtud CETA artikli 8.30 lõikes 4, mille kohaselt võib liikme tagasi kutsuda CETA ühiskomitee otsusega. Samas tuleneb Euroopa hartast kohtunike statuudi kohta ja CCJE soovitustest, et kohtuniku ametist vabastamise otsuse tegemisse peab olema kaasatud sõltumatu organ, et otsused peavad olema tehtud õiglases menetluses ja et nende peale peab saama edasi kaevata kõrgemasse kohtulaadsesse instantsi. Kohtunike sõltumatuse tagamiseks ei tohiks mingil juhul lubada, et neid võib ametist vabastada täidesaatev võim.
- 66 Viiendaks ja viimasena on Belgia Kuningriigil tekkinud küsimus, kas harta artikli 47 teise lõiguga on kooskõlas eetikareeglid, mida nende kohtute liikmed peavad järgima vastavalt CETA artikli 8.28 lõikele 4, artikli 8.30 lõikele 1 ja artikli 8.44 lõikele 2.
- 67 Ta märgib, et need sätted näevad põhiosas ette, et kõnealused liikmed peavad täitma IBA suuniseid seni, kuni teenuste ja investeeringute komitee võtab vastu käitumisjuhendi. Samas tuleneb CCJE poolt 17. novembril 2010 vastu võetud kohtunike Magna Cartast, et kohtunike kutse-eeetika põhimõtted peaksid olema kohtunike endi välja töötatud või vähemalt peavad kohtunikud mängima olulist rolli nende reeglite vastuvõtmisel.
- 68 Kuna IBA suunised on suunatud vahekohtunikele, mitte kohtunikele, võivad need sisaldada sõltumatuse standardeid, mida ei ole kohandatud kohtunike seisundiga.
- 69 Belgia Kuningriik tähendab, et CETA artikli 8.30 lõige 1 näeb ette, et CETA kohtu ja apellatsioonikohtu liikmed „hoiduvad [...] tegutsemisest nõustaja, vaidluses osaleva poole määratud eksperdi või tunnistajana mis tahes pooleliolevas või uues käesoleva lepingu või ükskõik millise muu rahvusvahelise lepingu kohases investeeringuvaidluses“, kuid ei nõua neilt liikmetelt ametivälisest tegevustest teatamist ega ammuigi mitte seda, et nendeks tegevusteks oleks vaja eelnevat heakskiitu. Asjakohastes rahvusvahelistes aktides nagu Euroopa hartas kohtunike statuudi kohta on aga ette nähtud, et sellistest tegevustest peab teatama ja need vajavad eelnevat heakskiitu.

IV. Kokkuvõte Euroopa Kohtule esitatud seisukohtadest

A. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla liidu õiguskorra autonoomiaga

- 70 Enamik seisukohad esitanud valitsusi, nagu ka nõukogu ja komisjon rõhutavad, et CETA artikkel 8.31 välistab üheti mõistetavalt selle, et CETA kohus võiks liidu esmase või teisese õiguse sätteid tõlgendada. Selles osas erineb CETA nimelt sellest kokkuleppe eelnõust, mida Euroopa Kohus analüüsis 8. märtsi 2011. aasta arvamuses 1/09 (kokkuleppe ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomiseks) (EU:C:2011:123).
- 71 Lisaks tuleneb kõnealusest artiklist 8.31, et CETA sätete tõlgendused, mille CETA kohus annab kooskõlas rahvusvahelise avaliku õigusega, ei ole Euroopa Kohtule siduvad. Seega erineb CETA 18. detsembri 2014. aasta arvamuses 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga) (EU:C:2014:2454) analüüsitud lepingu eelnõust.
- 72 Peale selle välistavad CETA artikli 8.31 lõige 2 ja artikli 8.39 lõige 1, et CETA kohus ja teataval juhul samuti CETA apellatsioonikohus võiksid otsustada vaidlustatud meetme õiguspärasuse üle.
- 73 Pealegi puudub CETA kohtu otsustel erga omnes mõju, kuna CETA artiklis 8.41 on sätestatud, et need otsused on siduvad ainult vaidluses osalevatele pooltele. Ka sellest aspektist on välistatud, et kõnealuse kohtu otsus võiks kahjustada Euroopa Kohtu ainupädevust anda liidu õiguse lõplikke tõlgendusi.
- 74 CETA artiklis 8.21 sätestatud korra tõttu ei saa CETA kohus käsitleda pädevuste jaotust liidu ja tema liikmesriikide vahel. Seda probleemistikku, mida Euroopa Kohus käsitles 14. detsembri 1991. aasta arvamuse 1/91 (EMP leping – I) (EU:C:1991:490) punktides 33–36 ning 18. detsembri 2014. aasta arvamuse 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga) (EU:C:2014:2454) punktides 224 ja 225, käesolevas asjas seega ei ole.
- 75 Kõigi nende CETAs sätestatud tingimustega on lepinguosalisel säilitanud liidu õiguskorra autonoomia.
- 76 Nimetatud valitsused ning nõukogu ja komisjon möönavad, et Kanada investori ja liidu vahel tekkivates vaidlustes võib ette tulla olukordi, milles CETA kohus peab selle hindamiseks, kas rikutud on CETA kaheksanda peatüki C või D jao sätet, analüüsima, millise ulatusega on investori poolt vaidlustatud liidu meede. Ent CETA artikli 8.31 lõikest 2 nähtuvalt peab CETA kohus sellistes olukordades käsitlema liidu õigust ainult faktilise asjaoluna ja mitte andma selle õiguslikku tõlgendust.
- 77 Tõdemus, et Euroopa Kohtu ainupädevust anda liidu õiguse lõplikke tõlgendusi ei ole kahjustatud, tuleneb seega asjaolust, et CETA kohus peab kohaldama ja tõlgendama rahvusvahelist õigust, mis hõlmab CETA-t ennast ja muid lepinguosaliste vahel kohaldatavaid rahvusvahelise õiguse reegleid, mitte aga liidu õigust. CETA kohus ja Euroopa Kohus tegutsevad selgelt erinevates õiguskordades. Seda erinevust rõhutab asjaolu, et lepinguosaliste riigisisises õiguskorras CETA-l vahetu õigusmõju puudub, nagu on sätestatud selle artiklis 30.6.
- 78 Nimetatud erinevust arvestades ei ole mingit vajadust näha CETA kohtus ja apellatsioonikohtus toimuva vaidluste lahendamise korra raames ette Euroopa Kohtu eelneva kaasamise mehhanismi. Euroopa Kohtu 18. detsembri 2014. aasta arvamuse 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga) (EU:C:2014:2454) punktides 236–248 esitatud kaalutlused ei ole käesolevas asjas asjakohased. Lisaks puuduvad käesolevas asjas ka need põhjused, mille tõttu Euroopa Kohus analüüsis oma 14. detsembri 1991. aasta arvamuses 1/91 (EMP leping – I) (EU:C:1991:490; punktid 54–65) eelneva kaasamise mehhanismi võimalust. Vastupidi Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingule ei ole CETA eesmärk laiendada liidu õigustiku ühte osa Kanadale.

B. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõtte ja tõhususe nõudega

- 79 Enamik seisukohad esitanud valitsusi ning nõukogu ja komisjon märgivad, et liitu investeerivad Kanada ettevõtjad ja füüsilised isikud ühelt poolt ning liitu investeerivad liikmesriikide ettevõtjad ja füüsilised isikud teiselt poolt ei ole sarnastes olukordades, kuna ühed teevad rahvusvahelisi ja teised liidusiseseid investeeringuid.
- 80 Sarnases olukorras on ainult liitu investeerivad Kanada ettevõtjad ja füüsilised isikud ning Kanadasse investeerivad liikmesriikide ettevõtjad ja füüsilised isikud.
- 81 Peale selle tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et liidu õiguses sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte ei ole kohaldatav liidu suhetele kolmandate riikidega. Nõukogu ja mitme nimetatud valitsuse arvates ei ole järelikult harta artiklid 20 ja 21 asjakohased selle hindamisel, kas CETA on kooskõlas liidu õigusega.
- 82 Kõnealune põhimõtte ei ole samuti kohaldatav juhul, kui erinevalt koheldakse CETA artikli 8.1 tähenduses „kohapealseid ettevõtteid“, mis on Kanada investori omandis või kontrolli all, ja liidus asutatud ettevõtjaid, mida selline investor ei oma ega kontrolli.
- 83 Esimesena nimetatud ettevõtjad on nimelt Kanada ettevõtjate või füüsiliste isikute investeeringud ja neid tuleb sellisena CETA raames ka käsitada. Mis puudutab kohapealseid ettevõtjaid, siis tuleb järelikult Belgia Kuningriigi viidatud erinev kohtlemine võrdsustada erineva kohtlemisega ühelt poolt liitu investeerivate Kanada ettevõtjate ja füüsiliste isikute ning teiselt poolt liitu investeerivate liikmesriikide ettevõtjate ja füüsiliste isikute vahel.
- 84 Arvamuse taotluses viidatud erinev kohtlemine on igal juhul põhjendatud eesmärgiga toetada vaba ja ausat kaubandust ELL artikli 3 lõike 5 tähenduses ning ELL artikli 21 lõike 2 punktis e ette nähtud eesmärgiga integreerida kõik riigid maailmamajandusse. Liidu pädevus sõlmida ELTL artikli 207 alusel kolmandate riikidega lepinguid otseinvesteeringute valdkonnas ning ELTL artikli 4 lõike 1 ja lõike 2 punkti a alusel lepinguid selliste riikidega muude investeeringute kui otseinvesteeringud valdkonnas, kaotaks oma sisu, kui liidu õiguse võrdse kohtlemise põhimõtte keelaks liidul võtta konkreetseid kohustusi seoses kolmandatest riikidest pärit investeeringutega.
- 85 Seoses Belgia Kuningriigi kahtlusega, kas ISDS-süsteem on kooskõlas liidu õiguse tõhususe nõudega, kuna võib juhtuda, et CETA kohus otsustab, et komisjoni või liikmesriigi konkurentsiasutuse poolt Kanada investorile määratud trahv on vastuolus CETA kaheksanda peatüki materiaalõigusliku sättega ja mõistab välja trahvisummaga võrdväärse hüvitise, leiavad enamik seisukohad esitanud valitsustest ning nõukogu ja komisjon, et tegemist on näilise probleemiga.
- 86 Nimelt on äärmiselt ebatõenäoline, et CETA kohus – kes peab eelkõige õigusnormide kehtestamise õiguse tõttu, mis on ette nähtud CETA artiklis 8.9, austama liidu konkurentsioiguse olemasolu – otsustab, et liidu konkurentsioiguse alusel määratud trahv on CETAg vastuolus.

C. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse

- 87 Mitu seisukohad esitanud valitsust ja nõukogu väidavad, et harta artikkel 47 ja teised Euroopa päritoluga tekstid, millele arvamuse taotluses viidatakse, ei ole kavandatava ISDS-süsteemi suhtes kohaldatavad.
- 88 Nad väidavad sellega seoses, et need tekstid ei ole Kanadale siduvad ja et CETA ei kuulu mitte liidu, vaid rahvusvahelise õiguse alla, mis on ainus selle süsteemi suhtes kohaldatav õigus.

- 89 Teised valitsused, kes esitasid seisukohad, ja komisjon väidavad seevastu, et harta artikkel 47 on kohaldatav. Ent vastupidi arvamuseetaotluses esitatud seisukohale on CETA nende arvates selle artikliga kooskõlas.
- 90 Sellega seoses märgivad nad kõigepealt, et CETA kohus on „hübriidset“ laadi seetõttu, et selles ei ole ühendatud mitte ainult vaidluste kohtus lahendamise tunnused, vaid samuti rahvusvahelise vahekohtumenetluse elemendid. Viimati nimetatud elementide hulka kuuluvad eelneva konsulteerimise nõue, CETA kohtu menetluse paljud aspektid, kõnealuse kohtu liikmete ametisse nimetamise, tasustamise ja ametist vabastamise tingimused ning samuti kohtuotsuste erga omnes mõju puudumine. Lisaks sellele ei ole CETA kohus kohustuslik kohus, vaid investor võib pöörduda vaidlusega kas tavalise kohtu või CETA kohtu poole. Eeltoodust järeldeb, et sõltumatuse nõue ei ole kõnealuse kohtu suhtes kohaldatav samamoodi nagu tavalise kohtu puhul.
- 91 Seejärel rõhutavad nad, et vastupidi suuremale osale CETA sätetele ei kohaldata kaheksanda peatüki F jagu ajutiselt ja et aspektid, mis tekitasid Belgia Kuningriigis kahtlusi seoses sellega, kas kavandatud ISDS-süsteem on kooskõlas õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse, st selle õiguse kasutamise võimalus väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul, CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu liikmete ametisse nimetamise, tasustamise ja ametist vabastamise tingimused ning samuti nende suhtes kohaldatavad eetikareeglid, tuleb kõik veel konkretiseerida. Selliste täpsustuste tegemise kohustus tuleneb selgelt CETA artikli 8.27 lõikest 15, artikli 8.39 lõikest 6 ja artikli 8.44 lõikest 2, tõlgendava ühisdokumendi punkti 6 alapunktide f ja h ning avaldusest nr 36.
- 92 Kuna Euroopa Kohus peab arvamust andes hindama „kavandatavat“ lepingut, peab seda kohustust arvesse võtma, sest selle kohustuse täitmisega tugevnevad CETAs juba praegu sisalduvad tagatised.
- 93 Lõpuks väidavad need valitsused ning nõukogu ja komisjon, et isegi kui kavandatud parandusi mitte arvestada, on arvamuseetaotluses väljendatud kahtlused põhjendamatud.
- 94 Esiteks, seoses väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate võimalusega pöörduda CETA kohtusse märgivad nad, et investorid ei ole kohustatud pöörduma oma vaidlustega CETA kohtusse, kuna neil on ühtlasi õigus pöörduda lepinguosaliste riigisisestesse kohtutesse ja seejuures annavad lepinguosalistes kõik õigusabiga seotud tagatised. Järelikult kui investoril ei ole tema rahalise seisu tõttu võimalik pöörduda vaidlusega CETA kohtusse, ei jää ta siiski ilma sõltumatusse kohtusse pöördumise õigusest.
- 95 Pealegi ei ole õigusabi andmine usaldusväärne parameeter selle kindlakstegemiseks, kas järgitud on kohtusse pöördumise põhiõigust.
- 96 Nad märgivad samuti, et CETA artikli 8.39 lõikes 5 sätestatud reegel, mille kohaselt kannab CETA kohtus tekkinud menetluskulud üldjuhul vaidluse kaotanud pool, ei erine tavalistes kohtutes tavapäraselt kohaldatavast reeglist.
- 97 Mis puudutab teiseks CETA kohtu liikmete tasustamise tingimusi, siis leiavad kõnealused valitsused ning nõukogu ja komisjon, et Belgia Kuningriik kvalifitseerib CETA ühiskomitee ekslikult täitevorganiks. Sellega seoses märgivad nad, et ühiskomitee mis tahes õiguslike tagajärgedega otsus tuleb vastu võtta kooskõlas ELTL artikli 218 lõikega 9, mis tähendab, et nõukogul ja komisjonil on selles otsustusprotsessis oluline roll.
- 98 CETA artikli 8.27 lõige 12, mis näeb ette, et CETA ühiskomitee määrab kindlaks CETA kohtu liikmete igakuise käsiraha, ei ole seega sugugi problemaatiline. Arvestades ka CETA artikli 8.30 lõikes 1 sätestatud sõltumatuse nõuet, peab ühiskomitee tagama, et selle käsiraha suurus ja kindlaksmääramise viis ei sea nende liikmete sõltumatust kahtluse alla. Sama kehtib CETA artikli 8.27 lõikes 15 nimetatud korrapärase palga suhtes ning samuti CETA apellatsioonikohtu liikmete tasu suhtes, mida on nimetatud selle lepingu artikli 8.28 lõike 7 punktis d.

- 99 Kuna CETA artikli 8.27 lõikes 14 ette nähtud CETA kohtu liikmete tasu määratakse kindlaks ICSIDI peasekretäri ja presidendi kehtestatud tasumäära alusel, ei ole Belgia Kuningriigil õigus, kui ta väidab, et see tasu sõltub nende liikmete töökoormusest.
- 100 Mis puudutab kolmandaks CETA kohtu liikmete ametisse nimetamist, siis märgivad enamik seisukohad esitanud valitsusi ning nõukogu ja komisjon, et rahvusvaheliste kohtute liikmed nimetatakse asjassepuutuvate valitsuste ja seega täidesaatva võimu poolt.
- 101 Mis puudutab neljandaks CETA kohtu liikmete ametist vabastamist, tähendavad samad valitsused ja institutsioonid, et on tavaline, et selle lepingu osalistele, millega luuakse rahvusvaheline kohus, antakse võimalus selle kohtu liikmed ametist vabastada. Nii on see näiteks Rahvusvahelise Kriminaalkohtu puhul.
- 102 Mis puudutab viiendaks CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu liikmete suhtes kohaldatavaid eetikareegleid, siis väidab Belgia Kuningriik väärtalt, et kõnealustel liikmetel ei ole kohustust teatada ametivälisest tegevusest. Nimelt nähtub CETA artikli 8.30 lõikest 1, et nad peavad järgima IBA suuniseid või muid CETA teenuste ja investeringute komitee poolt CETA artikli 8.44 lõike 2 alusel vastu võetud eeskirju. Samas näevad IBA suunised ette ulatusliku läbipaistvuskohustuse kõikide asjaolude suhtes, mis võivad mõjutada kohtunike erapooletust või sõltumatust.
- 103 Kõnealuste kohtute liikmete võimalus tegeleda ametivälise tegevusega on põhjendatud seetõttu, et esialgu ei tööta nad täistööajaga. Sel põhjusel näeb CETA artikli 8.27 lõige 12 ette, et kui ühtki kohtuasja menetluses ei ole, makstakse kõnealustele liikmetele üksnes igakuist käsiraha nende kättesaadavuse eest.
- 104 Kui neil asjaoludel ei lubataks kõnealuste kohtute liikmetel tegeleda ametivälise tegevusega, ei oleks neile tagatud piisav sissetulek.

V. Euroopa Kohtu seisukoht

- 105 Kõigepealt tuleb märkida, et arvamuse taotlus puudutab CETA kaheksanda peatüki F jagu ja et käesoleva arvamuse punktis 3 viidatud asjaolu arvestades käsitleb see „kavandatavat lepingut“ ELTL artikli 218 lõike 11 tähenduses. Taotlus on seega vastuvõetav ning ka ükski menetluses osalenud valitsustest või institutsioonidest ei ole seda kahtluse alla seadnud.

A. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla liidu õiguskorra autonoomiaga

1. Põhimõtted

- 106 Esmalt tuleb märkida, et rahvusvaheline leping, milles on ette nähtud selle lepingu tõlgendamiseks niisuguse kohtu asutamine, kelle otsused on liidule siduvad, on põhimõtteliselt liidu õigusega kooskõlas. Liidu pädevus rahvusvaheliste suhete valdkonnas ja tema õigus sõlmida rahvusvahelisi lepinguid hõlmab nimelt tingimata õigust allutada end sellise lepinguga loodud või määratud kohtu otsustele, mis puudutavad asjaomase lepingu sätete tõlgendamist või kohaldamist (18. detsembri 2014. aasta arvamuse 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punkt 182; vt ka 14. detsembri 1991. aasta arvamuse 1/91 (EMP leping – I), EU:C:1991:490, punktid 40 ja 70, ning 8. märtsi 2011. aasta arvamuse 1/09 (kokkulepe ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomiseks), EU:C:2011:123, punkt 74).

- 107 Liidu sõlmitud rahvusvaheline leping võib liidu institutsioonide pädevust mõjutada, aga seda ainult juhul, kui on täidetud olulised tingimused nende pädevuse olemuse säilitamiseks, ning järelikult juhul, kui ei kahjustata liidu õiguskorra autonoomiat (vt eelkõige 18. aprilli 2002. aasta arvamus 1/00 (Euroopa ühise lennunduspiirkonna rajamise leping), EU:C:2002:231, punktid 20 ja 21, ning 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punkt 183).
- 108 Eeltoodust tulenevalt saab CETA, osas, milles see näeb ette – nagu tuleneb tõlgendava ühisdokumendi punkti 6 alapunktidest f, g ja i ning nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 18 –, et investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamine muudetakse CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu ning pikemas perspektiivis mitmepoolse investeerimiskohtu asutamisega kohtulikuks, olla liidu õigusega kooskõlas vaid tingimusel, et see ei kahjusta liidu õiguskorra autonoomiat.
- 109 Liidu õiguskorra autonoomia, mis esineb nii liikmesriikide kui ka rahvusvahelise õiguse suhtes, tuleneb liidu ja selle õiguse põhitunnustest. Liidu õigust iseloomustavad nimelt asjaolu, et see tuleneb aluslepingutega loodud iseseisvast õigusallikast, selle esimene liikmesriikide õiguse suhtes ning liikmesriikide ja nende kodanike suhtes kohaldatavate paljude sätete vahetu õiguspõhjus. Sellised tunnused on olnud aluseks niisuguste põhimõtete, õigusnormide ja õigussuhete struktureeritud võrgustiku loomisele, mis on üksteisest sõltuvad ning mis vastastikku seovad liitu ennast ja selle liikmesriike ning liikmesriike omavahel (vt eelkõige 10. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Wightman jt, C-621/18, EU:C:2018:999, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 110 Kõnealune autonoomia seisneb seega asjaolus, et liidul on talle omane konstitutsiooniline raamistik. Sellesse raamistikku kuuluvad põhiväärtused, mis on nimetatud ELL artiklis 2, mille kohaselt liit „rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste [...] austamine“; liidu õiguse üldpõhimõtted; harta sätted ning samuti EL lepingu ja EL toimimise lepingu sätted, mis sisaldavad muu hulgas pädevuse andmise ja jaotamise reegleid, liidu institutsioonide ja kohtusüsteemi toimimise reegleid ning spetsiifiliste valdkondade põhireegleid, mis on struktureeritud nii, et need aitaksid kaasa ELL artikli 1 teises lõigus nimetatud integratsiooniprotsessi elluviimisele (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punkt 158).
- 111 Selliselt loodud õiguskorra eripära ja autonoomia säilitamiseks on aluslepingutega kehtestatud kohtusüsteem, mille eesmärk on tagada liidu õiguse tõlgendamise järjepidevus ja ühtsus. ELL artikli 19 kohaselt on liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesanne tagada liidu õiguse täielik kohaldamine kõikides liikmesriikides ja tõhus kohtulik kaitse, kusjuures Euroopa Kohtul on ainupädevus anda liidu õigusele lõplikke tõlgendusi. Selleks sisaldab kõnealune süsteem eelkõige eelotsusemenetlust, mis on ette nähtud ELL artiklis 267 (18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÕKga), EU:C:2014:2454, punktid 174–176 ja 246).
- 112 Käesoleval juhul tuleb arvamuse taotluses esitatud küsimusi arvestades kontrollida, kas CETA kaheksanda peatüki F jaos ette nähtud ISDS-süsteem võib takistada liidu toimimist kooskõlas eespool viidatud konstitutsioonilise raamistikuga.
- 113 Sellega seoses tuleb esmalt märkida, et kavandatav ISDS-süsteem asub väljaspool liidu kohtusüsteemi.
- 114 CETAs ette nähtud kohus on Kanada, liidu ja liidu liikmesriikide sisemistest kohtutest eraldiseisev. CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu ei saa seega käsitada ühe või teise lepinguosalise kohtusüsteemi osana.
- 115 Ent asjaolu, et kavandatav ISDS-süsteem jääb väljapoole liidu kohtusüsteemi, ei tähenda iseenesest, et ISDS-süsteemiga kahjustatakse liidu õiguskorra autonoomiat.

- 116 Mis puudutab nimelt liidu sõlmitud rahvusvahelisi lepinguid, siis ei ole ELL artiklis 19 nimetatud kohtutel nende lepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel suuremat pädevust kui lepingu sõlminud kolmandate riikide kohtutel või nende lepingutega asutatud rahvusvahelistel kohtutel.
- 117 Seega, kuigi need lepingud moodustavad liidu õiguse lahutamatu osa ja nende kohta saab järelikult esitada eelotsusetaotlusi (vt eelkõige 30. aprilli 1974. aasta kohtuotsus Haegeman, 181/73, EU:C:1974:41, punktid 5 ja 6; 25. veebruari 2010. aasta kohtuotsus Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, punkt 39, ning 22. novembri 2017. aasta kohtuotsus Aebtri, C-224/16, EU:C:2017:880, punkt 50), puudutavad need samahästi ka kõnealuseid kolmandaid riike, mistõttu neid saavad samuti tõlgendada nende kolmandate riikide kohtud. Pealegi, tulenevalt just rahvusvaheliste lepingute vastastikkusest ja vajadusest säilitada liidu pädevus rahvusvahelistes suhetes on liidul lubatud – nagu nähtub ka käesoleva arvamuse punktis 106 viidatud kohtupraktikast – sõlmida leping, mis annab rahvusvahelisele kohtule pädevuse seda lepingut tõlgendada, ilma et see kohus oleks seotud lepinguosaliste kohtute antud tõlgendustega.
- 118 Järelikult ei ole liidu õigusega vastuolus see, et CETA kaheksanda peatüki F jagu näeb ette kohtu, apellatsioonikohtu ja hiljem mitmepoolse investeerimiskohtu loomise, ega ka see, et neile kohtutele antakse CETAGA pädevus tõlgendada ja kohaldada selle lepingu sätteid nende rahvusvahelise õiguse eeskirjade ja põhimõtete alusel, mis on lepinguosaliste vahel kohaldatavad. Kuivõrd aga kõnealused kohtud asuvad väljaspool liidu kohtusüsteemi, ei saa neile anda pädevust tõlgendada ja kohaldada muid liidu õiguse sätteid kui CETA sätteid või teha kohtuotsuseid, mis võivad takistada liidu institutsioonide toimimist kooskõlas liidu konstitutsioonilise raamistikuga.
- 119 Seega tuleb selleks, et kontrollida, kas kavandatav ISDS-süsteem on kooskõlas liidu õiguskorra autonoomiaga, veenduda:
- et CETA kaheksanda peatüki F jagu ei anna kavandatavatele kohtutele muud liidu õiguse tõlgendamise ja kohaldamise pädevust kui pädevus tõlgendada ja kohaldada selle lepingu sätteid nende rahvusvahelise õiguse eeskirjade ja põhimõtete alusel, mis on kohaldatavad lepinguosaliste vahel, ning
 - et kaheksanda peatüki F jaoga ei anta neile kohtutele sellist pädevust, et nad saaksid – ilma ise küll liidu õiguse muid norme kui CETA normid tõlgendamata või kohaldamata – teha otsuseid, mis takistavad liidu institutsioonide toimimist kooskõlas liidu konstitutsioonilise raamistikuga.

2. Liidu õiguse muude normide kui CETA sätteid tõlgendamise ja kohaldamise pädevuse puudumine

- 120 CETA artikliga 8.18, mis asub selle lepingu kaheksanda peatüki F jaos, antakse CETA kohtule pädevus otsustada sellise nõude üle, mille on esitanud ühe lepinguosalise investor ja milles väidetakse, et teine lepinguosaline on rikkunud kaheksanda peatüki C jaos (artiklid 8.6–8.8) või D jaos (artiklid 8.9–8.14) ette nähtud kohustust.
- 121 Seejuures kohaldab CETA kohus CETA artikli 8.31 lõike 1 kohaselt „käesolevat lepingut, nagu on tõlgendatud vastavalt [Viini konventsioonile] ning muudele lepinguosaliste vahel kohaldatavatele rahvusvahelise õiguse eeskirjadele ja põhimõtetele“. Ent, nagu on täpsustatud CETA artikli 8.31 lõike 2 esimeses lauses, puudub kõnealusel kohtul pädevus „otsustada lepinguosalise siseriikliku õiguse alusel käesoleva lepinguga väidetavalt vastuolus oleva meetme seaduslikkuse üle“.
- 122 Sellest järeldub, et CETA kohtule antud tõlgendamise ja kohaldamise pädevus on piiratud CETA sätetega ning selline tõlgendamine või kohaldamine peab toimuma vastavalt lepinguosaliste vahel kohaldatavatele rahvusvahelise õiguse eeskirjadele ja põhimõtetele.

- 123 CETA kaheksanda peatüki F jagu erineb selles osas ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomist käsitleva kokkuleppe eelnõust, mis tunnistati 8. märtsi 2011. aasta arvamusega 1/09 (kokkuleppe ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomiseks) (EU:C:2011:123) liidu õigusega vastuolus olevaks.
- 124 Selles eelnõus hõlmas nimelt eelnõu artiklis 14a määratletud „kohaldatav õigus“ muu hulgas „vahetult kohaldatavat ühenduse õigust, eelkõige nõukogu määrust [...] ühenduse patendi kohta, ning osalisriikide siseriiklikku õigust, millega rakendatakse ühenduse õigust“. Eeltoodu põhjal järeltas Euroopa Kohus nimetatud arvamuse punktis 78, et kavandatava patendikohtu pädevusse ei kuulu mitte ainult kõnealuse kokkuleppe sätete tõlgendamine ja kohaldamine, vaid ka ühenduse tulevase patendimääruse ning muude liidu õigusaktide – eelkõige niisuguste määruste ja direktiivide, millega patendimäärust tuleb vajaduse korral koos lugeda – tõlgendamine ja kohaldamine. Samas punktis rõhutas Euroopa Kohus ühtlasi, et patendikohtul võidakse paluda lahendada tema menetluses olev vaidlus, mis puudutab põhiõigusi ja liidu õiguse üldpõhimõtteid, või kontrollida liidu õigusakti kehtivust.
- 125 Need olid muu hulgas asjaolud, mille tõttu Euroopa Kohus jõudis järeldusele, et selle kokkuleppe eelnõu sõlmimine oleks moonutanud liidu institutsioonidele ja liikmesriikidele aluslepingutega antud pädevust, mis on liidu õigusele omase olemuse säilitamiseks esmavajalik (8. märtsi 2011. aasta arvamus 1/09 (kokkuleppe ühtse patendivaidluste lahendamise süsteemi loomiseks), EU:C:2011:123, punkt 89).
- 126 CETA kaheksanda peatüki F jagu erineb samuti investeerimislepingust, mida käsitleti 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsuse Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158) aluseks olnud kohtuasjas, kuna – nagu Euroopa Kohus selle kohtuotsuse punktides 42, 55 ja 56 nentis – selle lepinguga asutati kohus, mille pädevuses on selliste vaidluste lahendamine, mis võivad puudutada liidu õiguse tõlgendamist või kohaldamist.
- 127 Pealegi oli selles kohtuotsuses tegemist liikmesriikide vahelise lepinguga. Küsimus, kas sellise lepinguga investeerimiskohtu asutamine või säilitamine on kooskõlas liidu õigusega, erineb aga küsimusest, kas liidu õigusega on kooskõlas sellise kohtu asutamine liidu ja kolmanda riigi vahelise lepinguga (6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, punktid 57 ja 58).
- 128 Nimelt peavad liikmesriigid kõikides liidu õigusesse kuuluvates valdkondades järgima vastastikuse usalduse põhimõtet. Selle põhimõtte kohaselt on iga liikmesriik kohustatud eeldama – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid –, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust, sealhulgas põhiõigusi nagu harta artikliga 47 tunnustatud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile sõltumatus kohtus (vt selle kohta eelkõige 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (liidu ühinemine EIÖKga), EU:C:2014:2454, punkt 191, ja 26. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Donnellan, C-34/17, EU:C:2018:282, punktid 40 ja 45).
- 129 Kuid kõnealune vastastikuse usalduse põhimõte ei ole – eelkõige seoses õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile sõltumatus kohtus – kohaldatav liidu ja kolmanda riigi vahelistes suhetes.
- 130 Käesoleva arvamuse punktis 122 tehtud järeldust ei sea kahtluse alla CETA artikli 8.31 lõige 2, milles on sätestatud, et „[CETA] kohus võib selle kindlaksmääramisel, kas meede on kooskõlas käesoleva lepinguga, [võtta] vajaduse korral lepinguosalise siseriiklikku õigust [arvesse faktilise asjaoluna]“, ja et „[s]eda tehes lähtub kohus sellest, kuidas on siseriiklikku õigust valdavalt tõlgendanud asjaomase lepinguosalise kohtud või ametiasutused“, ning lisatud, et „[CETA] kohtu esitatud siseriikliku õiguse tõlgendused ei ole asjaomase lepinguosalise kohtutele ega ametiasutustele siduvad“.
- 131 Nendel täpsustustel ei ole nimelt muud eesmärki kui väljendada asjaolu, et kui CETA kohus peab hindama, kas investori vaidlustatud meede, mille on võtnud investeerimisriik või liit, on kooskõlas CETAGA, siis peab ta nende andmete ja argumentide põhjal, mille talle kõnealune investor ja see riik

või liit on esitanud, paratamatult hindama selle meetme ulatust. Selle hindamise käigus võib teatavatel juhtudel tekkida vajadus võtta arvesse kostjast lepinguosalise riigisest õigust. CETA artikli 8.31 lõikest 2 nähtub aga üheselt, et sellist hindamist ei saa käsitada CETA kohtu antud riigisese õiguse tõlgendusena, vaid see tähendab riigisese õiguse arvessevõtmist faktilise asjaoluna, sest CETA kohus on kohustatud järgima tõlgendust, mille asjaomase lepinguosalise kohtud või ametiasutused sellele õigusele valdavalt on andnud, kusjuures viimati nimetatud kohtud ja ametiasutused ei ole seotud tõlgendusega, mille CETA kohus annab nende riigisesele õigusele.

- 132 Tõsiasi, et CETA kohtul ei ole pädevust tõlgendada ja kohaldada muid liidu õiguse norme kui CETA sätteid, nähtub ka CETA artiklist 8.21, mille kohaselt ei ole juhul, kui Kanada investor kavatses vaidlustada liikmesriigi ja/või liidu võetud meetmeid, mitte CETA kohtul, vaid liidul õigus kindlaks määrata, kas – arvestades pädevuse jaotust liidu ja selle liikmesriikide vahel – kostjaks on kõnealune liikmesriik või liit. Kuna seega on säilitatud Euroopa Kohtu ainupädevus otsustada pädevuse jaotuse üle liidu ja selle liikmesriikide vahel, siis erineb CETA kaheksanda peatüki F jagu selles osas 18. detsembri 2014. aasta arvamuses 2/13 (liidu ühinemine EIÖKga) (EU:C:2014:2454, punktid 224–231) käsitletud lepingu eelnõust.
- 133 Ka CETA apellatsioonikohus ei hakka tõlgendama ega kohaldama muid liidu õiguse norme kui CETA sätteid. Nimelt on CETA artikli 8.28 lõike 2 punktis a sätestatud, et CETA apellatsioonikohus võib „kohtu otsuse kehtima jätta või seda muuta või selle tühistada [...] kohaldatava õiguse kohaldamisel või tõlgendamisel esinenud vigade korral“, kusjuures „kohaldatava õiguse“ all on mõeldud – arvestades õigust, mida CETA kohus võib CETA artikli 8.31 lõike 1 alusel kohaldada – CETAt ning rahvusvahelise õiguse eeskirju ja põhimõtteid, mida tuleb kõnealuse lepingu tõlgendamisel ja kohaldamisel silmas pidada. Kuigi CETA artikli 8.28 lõike 2 punktis b on lisatud, et CETA apellatsioonikohus võib tuvastada ka „asjaolude, sealhulgas asjakohase siseriikliku õiguse hindamisel esinenud ilmsed vead“, tuleneb eeltoodust siiski, et lepinguosalised ei ole plaaninud anda CETA apellatsioonikohtule riigisese õiguse tõlgendamise pädevust.
- 134 Kuna CETA kohus ja CETA apellatsioonikohus asuvad väljaspool liidu kohtusüsteemi ning nende tõlgendamispädevus piirdub CETA sätete tõlgendamisega lepinguosaliste vahel kohaldatavaid rahvusvahelise õiguse eeskirju ja põhimõtteid arvestades, siis on ka loogiline, et CETAs ei ole ette nähtud eelneva kaasamise menetlust, mis annaks CETA kohtule või CETA apellatsioonikohtule õiguse esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus või paneks neile sellise kohustuse.
- 135 Samadel põhjustel on ka loogiline, et CETAgas antakse neile kohtutele lõpliku otsuse tegemise õigus vaidluses, mille on algatanud investor tema investeringu asukohariigi või liidu vastu, ilma et kehtestataks menetlust selle kohtuotsuse uuesti läbivaatamiseks selle riigi kohtus või Euroopa Kohtus ning ilma et investorile antaks võimalust – välja arvatud CETA artikli 8.22 lõikes 5 loetletud konkreetsed erandid – pöörduda CETA kohtutes pooleli oleva menetluse ajal või pärast selle lõpetamist sama asjaga kõnealuse riigi kohtusse või Euroopa Kohtusse.
- 136 Eeltoodust tuleneb, et CETA kaheksanda peatüki F jagu ei anna CETAs ette nähtud kohtutele pädevust tõlgendada või kohaldada muid liidu õiguse sätteid kui CETA sätteid.

3. Mõju puudumine liidu institutsioonide toimimisele kooskõlas liidu konstitutsioonilise raamistikuga

- 137 Belgia Kuningriik ja mitu seisukohad esitanud valitsust rõhutasid, et kui CETA kohus lahendab tema menetluses olevat liidu vastu esitatud nõuet, võib ta nende asjakohaste faktiliste asjaolude hindamisel – mis võivad hõlmata vaidlustatud meetme vastuvõtmise aluseks olnud esmast õigust – kaaluda huvi, mis seisneb hagejast investori nõude põhjenduseks toodud ettevõtlusvabaduses, võrreldes avaliku huviga, mis on sätestatud EL lepingus, EL toimimise lepingus ja hartas ning millele liit on enda kaitsmisel tuginenud.

- 138 CETA kohus peaks niisiis ilma neid aluslepinguid või hartat tõlgendamata hindama nende ulatust ja otsustama kõnealuse kaalumise põhjal muu hulgas selle üle, kas liidu meede on „õiglane ja võrdne“ CETA artikli 8.10 tähenduses, kas see kujutab endast kaudset sundvõõrandamist CETA artikli 8.12 tähenduses või kas seda tuleb käsitada põhjendamatu piiranguna maksete vabadusele ja kapitali ülekannetele, mis on ette nähtud CETA artiklis 8.13. Kõnealune kohus võiks seega otsustada liidu teisele õiguse aktide üle sellise hindamise põhjal, mis toimuks paralleelselt sellega, mida Euroopa Kohtul on õigus samade teisele õiguse aktide suhtes läbi viia. Sellised CETA kohtu hinnangud päädiksid aga lõplike, liidule siduvate otsustega. Seega tekib küsimus, kas niisugused olukorrad, mis võivad sageli ette tulla, kahjustaksid Euroopa Kohtu ainupädevust anda liidu õiguse lõplikke tõlgendusi ja seega liidu õiguskorra autonoomiat.
- 139 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb esiteks märkida, et CETA artiklis 8.1 sisalduv mõiste „investeering“ on määratletud eriti laialt, võimaldades seega CETAs ette nähtud kohtutel menetleda väga erinevaid vaidlusi. Kui mitte arvestada CETAs konkreetselt nimetatud erandeid, võivad liidu või liikmesriigi vastu esitatud nõuded käsitleda kõigi valdkondade meetmeid, mis puudutavad ettevõtete käitamist ning vallasasjade, kinnisasjade, väärtpaperite, intellektuaalomandi õiguste, nõuete või mis tahes muud tüüpi investeeringute kasutamist liidus.
- 140 Teiseks tuleb märkida, et olenemata CETA artiklist 8.21, mis annab juhul, kui Kanada investor on esitanud CETA kohtusse nõude, liidule õiguse kindlaks määrata, kas ta hakkab ise kostjaks või jätab selle ülesande investeeringu asukohaks olevale liikmesriigile, ei saa liit, kui tema on vaidlustatud meetme vastu võtnud, takistada selle meetme hindamist CETA kohtu poolt. Nimelt tuleneb CETAs sätestatud menetlusnormidest ja eelkõige selle lepingu artikli 8.25 lõikest 1, et kostja peab nõustuma vaidluse lahendamisega CETA kohtus, olenemata sellest, kas kostjaks on investeeringu asukohaks olev liikmesriik või liit ise.
- 141 Kolmandaks tuleb tõdeda, et kuigi mõiste „investor“ määratlusega CETA artiklis 8.1 ja täpsustusega tõlgendava ühisdokumendi punkti 6 alapunktis d on CETAs piiratud CETA kohtusse liidu või liikmesriigi vastu nõude esitamise õigust nende füüsiliste ja juriidiliste isikutega, kellel on Kanadaga reaalne side, lubab CETA siiski neil isikutel vaidlustada CETA kohtus mis tahes „meedet“ CETA artikli 1.1 tähenduses, nagu seda on CETA kaheksanda peatükiga seoses piiritletud selle lepingu artiklis 8.2.
- 142 Kuna nimetatud artiklis 1.1 on mõiste „meede“ määratletud kui „lepinguosalise seadus, määrus, eeskiri, menetlus, otsus, haldustegevus, nõue, tava või mis tahes muus vormis meede“, võivad liidu vastu algatatud menetlused puudutada liidu igat liiki akte või tava, tingimusel et CETA artikli 8.2 kohaselt koostoimes CETA kaheksanda peatüki C, D ja F jaoga on asjassepuutuv akt või tava „vastu võ[et]ud seoses“ „käesoleva lepinguga hõlmatud investeeringuga“ CETA artikli 8.1 tähenduses või „teise lepinguosalise investoriga“, kui tegemist on CETAGA hõlmatud investeeringuga.
- 143 Kuigi CETAst tuleneb, et vaidlus peab käsitlema hagejat või tema CETAGA hõlmatud investeeringut puudutavat meedet, ei ole CETAs siiski välistatud selle meetme üldine kohaldatavus või see, et selle meetmega rakendatakse üldakti.
- 144 Neljandaks tuleb märkida, et kuigi CETA kohus ei saa – nagu nähtub CETA artikli 8.39 lõikes 1 sisalduvast terminist „üksnes“ ja selle artikli lõike 4 sõnastusest – vaidlustatud meedet tühistada või nõuda asjaomase lepinguosalise riigisisese õiguse CETAGA kooskõlla viimist ega määrata kostjale sanktsiooni, saab ta siiski juhul, kui ta tuvastab, et selle meetmega on rikutud CETA kaheksanda peatüki C või D jao sätet, mõista kõnealuse artikli 8.39 lõike 1 punkti a alusel kostjalt hagejast investori kasuks välja rahasumma ja kohaldatava intressi, et hüvitada investorile kõnealuse rikkumisega tekkinud kahju.

- 145 Kuna CETA artikli 8.41 lõikes 2 on täpsustatud, et „vaidluses osalev pool [tunnustab] otsust viivitamata ja täidab seda“, peab liit selle summa maksma, kui temalt on see CETA kohtu lõpliku otsusega või CETA artikli 8.28 lõikes 9 sätestatud korra kohaselt CETA apellatsioonikohtu lõpliku otsusega välja mõistetud.
- 146 Sellega seoses tuleb märkida, et CETA artikli 8.39 lõike 1 punktis a ette nähtud CETA kohtute pädevus mõista eraõiguslikule investorile välja kahjuhüvitis on selle lepinguga loodud ISDS-korra aspekt, mis eristab seda korda Maailma Kaubandusorganisatsioonis (WTO) kehtivast lepinguosaliste vahelisest vaidluste lahendamise süsteemist, mis põhineb lepinguosaliste vahelistel läbirääkimistel ja sisaldab kohtuotsuste täitmiseks erinevaid võimalusi (vt selle kohta 9. septembri 2008. aasta kohtuotsus FIAMM jt vs. nõukogu ja komisjon, C-120/06 P ja C-121/06 P, EU:C:2008:476, punkt 116).
- 147 Käesoleva arvamuse punktides 139–145 kirjeldatud CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu pädevuse tunnused sobivad tõepoolest kokku välismaiste investorite kaitsega, mida selle lepinguga taotletakse.
- 148 Ilma et see mõjutaks olukorda, kus lepinguosalistes on CETA raames kokku leppinud nende õigusaktide ühtlustamises, kahjustaks CETA kohtute pädevus liidu õiguskorra autonoomiat siis, kui see oleks ette nähtud selliselt, et need kohtud võiksid nõudes vaidlustatud ettevõtlusvabaduse piirangu hindamisel seada kahtluse alla selle avaliku huvi kaitse taseme, mille tõttu liit kehtestas niisugused piirangud kõigi ettevõtjate suhtes, kes investeerivad siseturu asjaomasesse kaubandus- või tööstussektorisse, selle asemel, et piirduda selle kontrollimisega, kas investori või asjaomase investeeringu kohtlemisel esineb CETA kaheksanda peatüki C või D jaos nimetatud puudus.
- 149 Kui CETA kohus ja CETA apellatsioonikohus oleksid pädevad tegema otsuseid, milles tuvastatakse, et Kanada investori kohtlemine ei ole CETAGA kooskõlas liidu institutsioonide kehtestatud avaliku huvi kaitse taseme tõttu, võiks liit olla sunnitud selle kaitsetaseme saavutamisest loobuma, sest vastasel juhul võiks CETA kohus kohustada teda üha uuesti maksma hagejast investorile kahjuhüvitist.
- 150 Kui liit sõlmiks rahvusvahelise lepingu, mis tooks kaasa selle, et liit või liikmesriik peab liidu õiguse rakendamisel muutma mõnd õigusakti või selle tühistama hinnangu tõttu, mille liidu kohtusüsteemi väline kohus on andnud avaliku huvi kaitse tasemele, mille on vastavalt liidu konstitutsioonilisele raamistikule kindlaks määranud liidu institutsioonid, tuleks järeldada, et selline leping kahjustab liidu võimet tema enda konstitutsioonilises raamistikus autonoomselt toimida.
- 151 Sellega seoses väärrib rõhutamist, et niisuguse õigusakti on liidu seadusandja vastu võtnud EL lepingus ja EL toimimise lepingus kindlaks määratud demokraatliku protsessi tulemusena ja selle puhul eeldatakse, et see on vastavalt ELL artiklis 5 nimetatud pädevuse andmise, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele ühtaegu nii sobiv kui ka vajalik liidu õiguspärase eesmärgi saavutamiseks. ELL artikli 19 kohaselt on liidu kohtu ülesanne tagada kontroll selle üle, kas sellise õigusaktiga kindlaks määratud avaliku huvi kaitse tase on kooskõlas eelkõige EL lepingu, EL toimimise lepingu, harta ja liidu õiguse üldpõhimõtetelega.
- 152 Mis puudutab CETAs ette nähtud kohtute pädevust tuvastada CETA kaheksanda peatüki C jaos sätestatud kohustuste rikkumine, siis näeb selle lepingu artikli 28.3 lõige 2 ette, et C jao sätteid ei tõlgendata selliselt, et see takistab lepinguosalistel võtta vastu selliseid meetmeid ja tagada selliste meetmete täitmist, mis on vajalikud avaliku julgeoleku või kõlbluse kaitseks või avaliku korra tagamiseks, inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitseks, tingimusel, et selliseid meetmeid ei kohaldata viisil, mis põhjustaks meelevaldset või põhjendamatu diskrimineerimist samasugustes tingimustes olevate lepinguosaliste vahel või lepinguosaliste vahelise kaubanduse varjatud piiramist.
- 153 Eelnevast nähtub, et neil tingimustel ei ole CETA kohtul pädevust tuvastada, et käesoleva arvamuse punktis 152 viidatud liidu meetmetega kindlaks määratud avaliku huvi kaitse tase on CETAGA vastuolus, ning sel alusel mõista liidult välja kahjuhüvitis.

- 154 Samamoodi on CETA artikli 8.9 lõikes 1 seoses CETA kohtute pädevusega tuvastada CETA kaheksanda peatüki D jaos sätestatud kohustuste rikkumisi, sõnaselgelt viidatud lepinguosaliste õigusele „kehtestada oma territooriumil õigusnorme ja tagada nende täitmine, et saavutada sellised õiguspärased poliitikaeesmärgid nagu rahvatervise, ohutuse, keskkonna ja avaliku kõlbluse kaitse, sotsiaal- ja tarbijakaitse ning kultuurilise mitmekesisuse edendamine ja kaitse“. Peale selle näeb CETA artikli 8.9 lõige 2 ette, et „[s]uurema kindluse huvides ei kujuta pelk asjaolu, et lepinguosaline kehtestab õigusnorme, sealhulgas tehes muudatusi oma õigusaktidesse, viisil, mis mõjub investeringule kahjulikult või on vastuolus investori ootustega, sealhulgas kasumiootustega, käesoleva jao kohase kohustuse rikkumist“.
- 155 Lisaks on tõlgendava ühisdokumendi punkti 1 alapunktis d ja punktis 2 sätestatud, et CETA „ei vähenda [kummagi lepinguosalise] standardeid ja õigusnorme, mis on seotud toiduohutuse, tooteohutuse, tarbijakaitse, tervise, keskkonna või töötajate kaitsega“, ja et „[i]mporditud kaubad, teenuseosutajad ja investorid peavad jätkuvalt vastama siseriiklikele nõuetele, muu hulgas õigusnormidele“ ning et CETA „jätab [l]iidule ja selle liikmesriikidele ning Kanadale õiguse võtta vastu ja kohaldada oma õigusnorme, mis reguleerivad majandustegevust avalikes huvides“.
- 156 Nende sätete koostoimest tuleneb, et CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu hindamisõigus ei ole nii ulatuslik, et võimaldaks neil kahtluse alla seada selle avaliku huvi kaitse taset, mille liit on määranud demokraatliku protsessi tulemusel.
- 157 Sellise ulatusega on ka CETA 8-A lisa punkt 3, mis on sõnastatud järgmiselt: „[s]uurema kindluse huvides tuleb märkida, et lepinguosalise mittediskrimineerivad meetmed, mis on kavandatud ja mida kohaldatakse selleks, et kaitsta õiguspäraseid üldsuse heaolu eesmärke, nagu tervis, ohutus ja keskkond, ei kujuta endast kaudset sundvõõrandamist, välja arvatud sel harval juhul, mil meetme või meetmete rea mõju on nii ränk, et on meetme või meetmete rea eesmärgi saavutamiseks selgelt ülemäärane.“
- 158 Lisaks tuleb märkida, et CETA kohtu pädevus tuvastada CETA artiklis 8.10 sätestatud kohustuse – tagada lepinguga hõlmatud investeringute „õiglane ja võrdne kohtlemine“ – rikkumisi, on konkreetselt piiritletud, kuna selle artikli punktis 2 on ammendatavalt loetletud need juhud, mil niisugune tuvastamine on võimalik.
- 159 Sellega seoses keskendusid lepinguosalisel eelkõige väärkohtlemisele, ilmsele omavolile ja sihipärasele diskrimineerimisele, millest nähtub veel kord, et demokraatliku protsessi tulemusel kindlaks määratud avaliku huvi kaitse nõutav tase ei ole hõlmatud CETAs ette nähtud kohtute pädevusega kontrollida, kas lepinguosaline on kohelnud investorit või CETAs hõlmatud investeringut „õiglaselt ja võrdselt“.
- 160 Seega tuleneb kõigest neist CETAs sisalduvatest sätetest, et CETA kaheksanda peatüki C ja D jao – mis on ainsad jaod, millele võib selle peatüki F jaos ette nähtud kohtutes tugineda – ulatust sõnaselgelt piiritledes hoolitsesid lepinguosalisel selle eest, et välistatud oleks nende kohtute pädevus seada kahtluse alla lepinguosalise sisemiselt tehtud demokraatlikud valikud eelkõige sellistes küsimustes nagu avaliku korra, avaliku julgeoleku, kõlbluse, inimeste ja loomade tervise ning elu, toiduohutuse, taimede, keskkonna, tööheaolu, tooteohutuse, tarbijate või põhiõiguste kaitse tase.
- 161 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb tõdeda, et CETA kaheksanda peatüki F jagu ei kahjusta liidu õiguskorra autonoomiat.

B. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõtte ja tõhususe nõudega

1. Põhimõtted

- 162 Arvamuse taotluses esitatud kahtlused, mis puudutavad kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõttega, käsitlevad selle süsteemi kooskõla harta artikliga 20, millega tagatakse „võrdsus seaduse ees“, ja harta artikli 21 lõikega 2, mis keelab kodakondsuse alusel diskrimineerimise.
- 163 Samas ei ole mitme seisukohad esitanud valitsuse ja samuti nõukogu arvates nõutav, et see süsteem peaks olema kooskõlas harta nende sätetega.
- 164 Seega tuleb esmalt kindlaks teha, kas arvamuse taotlus, milles palutakse seisukohta CETA kaheksanda peatüki F jao kooskõla kohta „aluslepingutega, sealhulgas põhiõigustega“, nõuab hindamist harta seisukohast või mitte.
- 165 Sellega seoses tuleb märkida, et liidu sõlmitud rahvusvahelised lepingud peavad olema täielikult kooskõlas aluslepingutega ja neist tulenevate konstitutsiooniliste põhimõtetega (vt eelkõige 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15 (ELi ja Kanada vaheline PNR leping), EU:C:2017:592, punkt 67, ja 27. veebruari 2018. aasta otsus Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, punkt 46).
- 166 ELTL artikli 218 lõiget 11, milles on sätestatud, et liikmesriik, Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon võib taotleda Euroopa Kohtult arvamust selle kohta, kas kavandatav leping on „aluslepingutega“ kooskõlas, tuleb tõlgendada lähtuvalt üldisest liidu konstitutsioonilise raamistikuga kooskõlas olemise nõudest.
- 167 Seega peab olema võimalik analüüsida ELTL artikli 218 lõikes 11 ette nähtud menetluses kõiki küsimusi, mis võivad tekitada kahtlusi, kas leping on aluslepingute seisukohast sisuliselt või vormiliselt kehtiv. Otsus lepingu kooskõla kohta aluslepingutega võib nimelt sõltuda mitte ainult pädevust, menetlust või liidu institutsioonilist korraldust reguleerivatest sätetest, vaid ka materiaaõiguslikest normidest. Kuna hartal on aluslepingutega sama õigusjõud, kehtib see ka küsimuse kohta, mis puudutab kavandatava rahvusvahelise lepingu kooskõla hartas ette nähtud tagatistega (26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15 (ELi ja Kanada vaheline PNR leping), EU:C:2017:592, punkt 70).
- 168 Mis puudutab harta artikli 21 lõiget 2, mille kohaselt „[i]gasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine on aluslepingute reguleerimisalas keelatud, ilma et eelõeldu piiraks nende erisätete kohaldamist“, siis vastab see säte nähtuvalt selgitustest põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17) ELTL artikli 18 esimesele lõigule ja seda tuleb kohaldada vastavalt EL toimimise lepingu kõnealusele sättele.
- 169 Samas on Euroopa Kohus juba täpsustanud, et ELTL artikli 18 esimene lõik ei ole mõeldud kohaldamiseks neis olukordades, kus väidetavalt koheldakse erinevalt liikmesriikide kodanikke ja kolmandate riikide kodanikke (4. juuni 2009. aasta kohtuotsus Vatsouras ja Koupatantze, C-22/08 ja C-23/08, EU:C:2009:344, punkt 52).
- 170 Järelikult juhul, kui Belgia Kuningriigi palvel tuleb analüüsida küsimust, kas kavandatav ISDS-süsteem võib põhjustada liidu investorite diskrimineerimist võrreldes Kanada investoritega, ei ole harta artikli 21 lõige 2 asjakohane.
- 171 Seevastu harta artikkel 20, mis sätestab, et „[k]õik on seaduse ees võrdsed“, ei näe ette ühtki sõnaselget piirangut enda kohaldamisalale ja on seega kohaldatav kõigile liidu õigusega reguleeritud olukordadele, sealhulgas nendele, mis kuuluvad liidu sõlmitud rahvusvahelise lepingu kohaldamisalasse (vt selle kohta

26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punktid 19–21; 26. septembri 2013. aasta kohtuotsus Texdata Software, C-418/11, EU:C:2013:588, punkt 72, ja 16. mai 2017. aasta kohtuotsus Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, punkt 49).

- 172 Nagu teatavatel tingimustel investeringud, mille on liidus teinud liikmesriikide ettevõtjad ja füüsilised isikud, nii kuuluvad ka investeringud, mille teevad liidus Kanada ettevõtjad ja füüsilised isikud, liidu õiguse ja seega harta artikliga 20 tagatud võrdse kohtlemise kohaldamisalasse. See põhiõigus laieneb nimelt päritolust olenemata kõigile isikutele, kelle olukorra suhtes kuulub kohaldamisele liidu õigus.
- 173 Tõsi, nagu nõukogu märkis, ei kohusta harta artikkel 20 liitu välissuhete valdkonnas tagama erinevatele kolmandatele riikidele võrdset kohtlemist (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Swiss International Air Lines, C-272/15, EU:C:2016:993, punktid 24–26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 174 Siiski, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 198 ja 199 nentis, ei takista see selle hindamist, kas rahvusvaheline leping on harta artikliga 20 vastuolus osas, milles sellega koheldakse liidus endas erinevalt ühelt poolt kolmanda riigi ettevõtjaid ja füüsilisi isikuid ning teiselt poolt liikmesriikide ettevõtjaid ja füüsilisi isikuid, kusjuures viimati nimetatud asetatakse ebasoodsamasse olukorda.
- 175 Arvamuse taotluse selles osas esitatud küsimusi tuleb seega hinnata harta artikli 20 seisukohast.
- 176 Kõnealuses artiklis sätestatud võrdsusega seaduse ees väljendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet, mis nõuab, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (17. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, punkt 76, ning 12. juuli 2018. aasta kohtuotsus Spika jt, C-540/16, EU:C:2018:565, punkt 35).
- 177 Nõuet, et olukorrad peavad olema sarnased selleks, et saaks otsustada võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise üle, tuleb hinnata selliselt, et võetakse arvesse kõik asjaolud, mis neid olukordi iseloomustavad, ja lähtutakse eelkõige kõnealuse eristamise kehtestanud riigisisese akti esemest ja eesmärgist, kusjuures arvestada tuleb selle valdkonna põhimõtteid ja eesmäärke, kuhu käsitletav akt kuulub (16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Arcelor Atlantique ja Lorraine jt, C-127/07, EU:C:2008:728, punkt 26; 7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus RPO, C-390/15, EU:C:2017:174, punkt 42, ning 22. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, punkt 42). Kui olukorrad ei ole sarnased, ei riku asjassepuutuvate olukordade erinev käsitlemine võrdsust seaduse ees, mis on sätestatud harta artiklis 20 (22. mai 2014. aasta kohtuotsus Glatzel, C-356/12, EU:C:2014:350, punkt 84).
- 178 Mis puudutab lõpuks liidu õiguse tõhususe nõuet, siis seda käsitletakse arvamuse taotluses ainult spetsiifilise küsimuse raames seoses olukorraga, kui CETA kohus peaks tuvastama, et ELTL artikli 101 või ELTL artikli 102 rikkumise eest Kanada investorile trahvi määramine on vastuolus CETA kaheksanda peatüki C või D jaoga. Järelikult tuleb seda küsimust hinnata liidu konkurentsioiguse tõhususe nõude aspektist, mille kohaselt ei tohi takistada EL toimimise lepingu nende sätete kohaldamist, mille eesmärk on tagada siseturul moonutusteta konkurents (vt eelkõige 5. juuni 2014. aasta kohtuotsus Kone, C-557/12, EU:C:2014:1317, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

2. Kooskõla võrdse kohtlemise põhimõttega

- 179 Arvamuse taotluses tõstatatud erinev kohtlemine tuleneb sellest, et liikmesriikide ettevõtjatel ja füüsilistel isikutel, kes liitu investeerivad ja kellele seetõttu kohaldatakse liidu õigust, puudub võimalus liidu meetmeid kavandatavates CETA kohtutes vaidlustada, samas kui Kanada ettevõtjad ja füüsilised isikud, kes investeerivad samasse liidu siseturu kaubandus- või tööstusharusse, võivad need meetmed nimetatud kohtutes vaidlustada.

- 180 Sellegipoolsest tuleb tõdeda, et kuigi liitu investeerivad Kanada ettevõtjad ja füüsilised isikud on CETA eset ja eesmärki arvestades sarnases olukorras Kanadasse investeerivate liikmesriikide ettevõtjate ja füüsiliste isikutega, ei ole nende olukord siiski sarnane selliste liikmesriikide ettevõtjate ja füüsiliste isikute olukorraga, kes investeerivad liitu.
- 181 Sellega seoses tuleb märkida, et liitu investeerivate Kanada ettevõtjate ja füüsiliste isikute võimalus tugineda kavandatavates kohtutes CETA-le annab neile investoritele erilise õiguskaitsevahendi liidu meetmete suhtes, samas kui liikmesriikide ettevõtjad ja füüsilised isikud, kes sarnaselt Kanada isikutega liitu investeerivad, sellist õiguskaitsevahendit kasutada ei saa ning neil puudub seega võimalus CETA artikli 30.6 lõike 1 alusel vahetult tugineda selle lepingu sätetele liikmesriikide ja liidu kohtutes.
- 182 Käesoleva arvamuse punktis 180 esitatud tõdemust ei kummuta arvamuse taotluses märgitud asjaolu, et CETA kohtu poolt Kanada investorile mõistetud kahjuhüvitis tuleb CETA artikli 8.39 lõike 2 punkti a kohaselt maksta liidu ettevõtjale, keda see investor omab või kontrollib, juhul kui Kanada investor esitab CETA kohtusse nõude „kohapealse ettevõtte“ nimel.
- 183 Selles osas piisab, kui märkida, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 193 on sedastanud, et niisugune ettevõtja kujutab endast nimetatud Kanada investori investeeringut, mistõttu selle ettevõtja kaasamine viidatud kohtumenetlusse ja otsuse täitmisel ei muuda Kanada investorite ja liidu investorite olukordade sarnasuse hindamise tulemust.
- 184 Nende kahe kategooria isikute võrdset kohtlemist ei mõjuta ka asjaolu, et lepinguosalisel ei välistanud võimalust, et CETA kohus võib teha otsuse, mille kohaselt komisjoni või liikmesriigi konkurentsiasutuse poolt Kanada investorile ELTL artikli 101 või 102 rikkumise eest määratud trahv on vastuolus CETA kaheksanda peatüki C ja D jao mõne sättega.
- 185 Selle kohta tuleb tõdeda, et arvestades nimetatud C ja D jao sätteid, on selline kohtuotsus võimalik vaid juhul, kui trahvi määrav otsus sisaldab ühte CETA artikli 8.10 lõikes 2 nimetatud rikkumistest või jätab investori ilma tema investeeringu põhiomadustest, sh õigusest oma investeeringut vallata, kasutada ja käsutada CETA 8-A lisa punkti 1 alapunkti b tähenduses. Selline kohtuotsus ei ole aga siiski võimalik, kui komisjon või liikmesriigi konkurentsiasutus on konkurentsivastase korrektselt kohaldanud, kuna CETA lepinguosalisel on sõnaselgelt selle artiklis 17.2 tunnistanud „vaba ja moonutamata konkurentsi tähtsust oma kaubandussuhetes“ ning tunnistanud, „et konkurentsivastane äritegevus võib kahjustada turgude nõuetekohast toimimist ning vähendada kaubanduse liberaliseerimisest tulenevat kasu“.
- 186 Ent kui trahvi, mille määramisel on toime pandud selline rikkumine või millega kaasneb sundvõõrandamine, on komisjon või liikmesriigi konkurentsiasutus määranud liidu investorile, on viimase käsutuses vajalikud õiguskaitsevahendid, et lasta see trahv tühistada. Sellest järeldub, et kuigi ei saa välistada, et erandjuhtudel võib CETA kohtu selline otsus, mida kirjeldati arvamuse taotluses, neutraliseerida ELTL artikli 101 või 102 rikkumise eest määratud trahvi mõju, ei too see ometigi kaasa liidu investorit kahjustavat ebavõrdset kohtlemist, kui viimasele trahvi määramisel on toime pandud sarnane rikkumine.

3. Kooskõla tõhususe nõudega

- 187 Kuivõrd arvamuse taotlus tõstatas küsimuse, kas CETA kohtu võimalus teha käesoleva arvamuse punktis 184 kirjeldatud otsus ohustab liidu konkurentsivõime tõhusust, siis selles osas piisab, kui tõdeda, et ainult selle arvamuse punktis 185 kirjeldatud juhtudel, kus selline otsus näib olevat mõeldav, ei tekita trahvi neutraliseerimine sellist ohtu. Nimelt, nagu käesoleva arvamuse eelmises punktis on märgitud, võimaldab liidu õigus ise trahvi tühistada, kui viimase määramisel on toime pandud rikkumine, mille CETA kohus võiks tuvastada.

188 Kuna CETA kaheksanda peatüki F jao sätted järelikult ei takista EL toimimise lepingu nende sätete täielikku kohaldamist, millega püütakse tagada moonutamata konkurentsi säilitamine siseturul, siis tuleb järeldada, et vastavalt käesoleva arvamuse punktis 178 viidatud kohtupraktikale ei ohusta see liidu konkurentsiõiguse tõhususe nõuet.

C. Kavandatava ISDS-süsteemi kooskõla õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse

1. Põhimõtted

189 Oma arvamuse taotluses viitab Belgia Kuningriik harta artikli 47 teises lõigus nimetatud õigusele asja arutada „sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus“, samuti tegelikule „võimaluse[le] kohtusse pöörduda“, mis on tagatud sama artikli kolmanda lõiguga.

190 Vastavalt nimetatud artiklile 47, mis on liidule käesoleva arvamuse punktides 165 ja 167 meenutatud kohtupraktika kohaselt siduv, on liit kohustatud sellise rahvusvahelise lepingu sõlmimisel, mis hõlmab õigustmõistva iseloomuga organite moodustamist, nagu CETA kohus ja CETA apellatsioonikohtus, kelle ülesandeks on eelkõige erainvestorite ja riikide vaheliste vaidluste lahendamine, tagama harta artikli 47 teise ja kolmanda lõigu järgimise seoses nende organite poole pöördumise tingimuste ja nende sõltumatusega.

191 Seega peab liit hoolt kandma, arvestades nende organite olemust ja eripära ning rahvusvahelist konteksti, milles need organid tegutsevad, et CETA kaheksanda peatüki F jagu ning igasugune muu tekst, mis selle sisu määratleb, garanteeriks, et kui see leping on kord sõlmitud ja seda rakendatakse, vastaks kumbki moodustatud kohus kättesaadava ja sõltumatu kohtu tunnustele.

192 Seda tõdemust ei väära asjaolu, et kolmas riik, kellega liit lepingu üle läbirääkimisi peab, ei ole seotud liidu õiguses ettenähtud tagatistega. Kuigi käesoleval juhul ei ole Kanada tõesti nende tagatistega seotud, on liit seda sellegipoolest ja ta ei tohiks seega, nagu nähtub käesoleva arvamuse punktides 165 ja 167 viidatud kohtupraktikast, sõlmida lepingut, millega luuakse sellised kohtud, kellel on pädevus teha liidu suhtes siduvaid otsuseid ja lahendada liidu õigussubjektide poolt talle esitatud vaidlusi, ilma et nimetatud tagatised oleksid ette nähtud.

193 Samuti ei väära seda tõdemust asjaolu, et kavandatav ISDS-süsteem on, nagu Euroopa Kohtu menetluses väideti, „hübriidset“ laadi, kuna see hõlmab lisaks kohtule iseloomulikele omadustele mitmeid tunnuseid, mis põhinevad tavapära investeerimisvaldkonna vahekohtu mehhanismidel.

194 Viimasega seonduvalt tuleb märkida, et kuigi CETA kaheksanda peatüki F jao eeskirjad nõude esitamise kohta CETA kohtule on suuresti inspireeritud tavapära ISDS-süsteemidest, on see teisiti eeskirjade puhul, mis käsitlevad selle kohtu moodustamist ja tema poolt vaidluste lahendamist.

195 Täpsemalt CETA artikkel 8.27, mis näeb ette alalise viieteistkümnest liikmest koosneva kohtu moodustamise ning sätestab lõikes 7, et kolmest liikmest koosnev kohtukoosseis menetleb juhtumeid „rotatsiooni korras [...]“, kandes hoolt selle eest, et kohtukoosseis on juhuslik ja ettearvamatu“, ning artikli 8.28 lõige 5, mille kohaselt koosneb juhtumi menetlemiseks moodustatud CETA apellatsioonikohtu koosseis kolmest juhuslikkuse alusel määratud liikmest, vastanduvad vahekohtu eeskirjadele ja täpsustavad lepinguosaliste tahet, mis on väljendatud tõlgendava ühisdokumendi punkti 6 alapunktis f, mille kohaselt „CETAs järgitakse traditsioonilistest investeringutega seotud vaidluste lahendamise viisidest oluliselt erinevat lähenemisviisi ning sellega kehtestatakse sõltumatud, erapooletud ja alalised investeerimiskohtud, mis lähtuvad [...] kohtusüsteemide põhimõtetest“.

- 196 „[O]lulist ja radikaalset muutust investeerimismäärade ja vaidluste lahendamise vallas“, mida lepinguosalisel tõlgendava ühisdokumendi punkti 6 alapunktis i järeldeusena tõdevad, kinnitab ka selle punkti 6 alapunkti g kohaselt asjaolu, et CETA näeb ette apellatsioonimehhanismi selleks, et muu hulgas tagada „esimese astme kohtu otsuste järjepidevus“.
- 197 Seega tuleneb eelnevatest asjaoludest – ilma et oleks vaja teada, kas lepinguosalisel kvalifitseerivad need kohtud ametlikult „kohtuorganiteks“, ega ka seda, kas nende liikmed kannavad nimetust „kohtunik“, nagu annab mõista avaldus nr 36 –, et nimetatud kohtud hakkavad täitma peamiselt kohtule omaseid ülesandeid. Nad saavad olema alalised ja nende õiguslik alus seisneb CETAt heakskiitvates aktides, mille lepinguosalisel vastu võtavad. Nad hakkavad kohaldama võistleva menetluse järel õigusnorme, täitma oma ülesandeid täiesti sõltumatult ning tegema lõplikke ja siduvaid otsuseid.
- 198 Mis puudutab nende kohtute pädevuse kohustuslikkust, siis tuleb märkida, et see pädevus ei ole kohustuslik mitte üksnes kostjale, kes peab sellega nõustuma CETA artikli 8.25 alusel, vaid ka hagejast investorile, juhul kui ta soovib tugineda vahetult CETA sätetele. Nimelt, kuna CETA artikkel 30.6 jätab investorid ilma võimalusest tugineda vahetult CETA-le lepinguosalisel riigisisestel kohtutes, tuleb iga selle lepingu sätetele vahetult tuginev nõue esitada CETA kohtusse. Seejärel tuleb kõik apellatsioonkaebused kohtu otsuste peale esitada CETA apellatsioonikohtule.
- 199 Seoses kohtusse pöördumise võimaluse tagamisega nõutaval tasemel ja sõltumatusega, millele need kohtud peavad vastama selleks, et CETA kaheksanda peatüki F jagu oleks kooskõlas harta artikliga 47, tuleb märkida, et CETAsse lisatud sätted mittediskrimineeriva kohtlemise ja investeringute kaitse kohta ning lepinguosalisel kohtusüsteemidest väljapoole jäävate kohtute loomine selleks, et tagada nende sätete järgimine, on kantud eesmärgist anda lepinguosalisel ettevõtjatele ja füüsilistele isikutele täielik usaldus, et neid koheldakse nende investeringutega seonduvalt teise lepinguosalisel territooriumil võrdselt viimase ettevõtjate ja füüsilistel isikutega ning et nende investeringud on teise lepinguosalisel territooriumil kaitstud.
- 200 Nähes ette sellise lepinguosalisel kohtusüsteemidest väljapoole jääva mehhanismi loomise, on CETA kaheksanda peatüki F jao eesmärk – nagu märkisid nõukogu ja komisjon – tagada, et välismaiste investorite usaldus hõlmab ka organeid, kes on pädevad tuvastama sama peatüki C ja D jao sätete rikkumist nende investeringuid vastuvõtva riigi poolt. Seega on ilmne, et kavandatavate kohtute sõltumatus vastuvõtvast riigist ja välismaiste investorite võimalus pöörduda nendes kohtutesse on lahutamatu seotud vaba ja ausa kaubanduse eesmärgiga, mis on sätestatud ELL artikli 3 lõikes 5 ja mida järgib CETA.
- 201 Mis puudutab kohtusse pöördumise võimaluse tagatist, siis see eeldab, et kõigile CETA artiklis 8.1 nimetatud investoritele artiklis 8.18 ettenähtud võimalust esitada nõue CETA kohtule, et viimane tuvastaks C ja D jao sätete rikkumise, saab piirata üksnes proportsionaalsetel kitsendustega, sh nendega, mis on seotud kohtukulude tasumisega, millel on õiguspärane eesmärk ja mis ei kahjusta sellesse kohtusse pöördumise õiguse olemust ennast (30. juuni 2016 aasta kohtuotsus, Toma ja Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci, C-205/15, EU:C:2016:499, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 202 Sõltumatuse nõue on aga omane õigusemõistmise ülesandele ja hõlmab kahte aspekti. Esimene, väline aspekt eeldab, et asjassepuutuv organ täidab oma ülesandeid täiesti iseseisvalt, olemata kellegagi hierarhilises või alluvussuhtes ja saamata kellelki korraldusi või juhiseid, ning et ta on seega kaitstud väljastpoolt tulevast sekkumisest või surve eest, mis võib kahjustada selle organi liikmete otsustusvabadust ja mõjutada nende otsuseid. See hädavajalik vabadus taolistest välistest teguritest eeldab teatud tagatist – nagu ametist tagandamise keeld –, mis kaitsevad neid isikuid, kes peavad õigust mõistma. Ka see, et nendele makstakse sellise suurusega palka, mis vastab nende täidetavate ülesannete olulisusele, on

kohtu sõltumatusena lahutamatu seotud tagatis (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punktid 63 ja 64 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 203 Teine, sisemine aspekt on seotud erapooletuse mõistega ja selle eesmärk on võrdse distantsi säilitamine menetlusosalistega ja nende vastavate huvidega menetluse eset arvestades. See aspekt eeldab, et tagatakse objektiivsus ning kohtuasja lahendi suhtes ei võeta arvesse muud huvi peale õigusnormide range kohaldamise (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 204 Need sõltumatuse ja erapooletuse tagatised eeldavad selliste normide olemasolu, mis puudutavad muu hulgas organi koosseisu, nimetamist, ametiaega ning ka liikmete hääletamisest hoidumise, taandamise ja tagasikutsumise aluseid ning mis lubavad ümber lükata isiku põhjendatud kahtlusi selles suhtes, kas nimetatud organ on väljaspool väliste tegurite haardeulatust, ja selles suhtes, kas nimetatud organ on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 66).

2. Kooskõla nõudega tagada võimalus kohtusse pöörduda

- 205 CETA artiklitest 8.1 ja 8.18 nähtub, et see leping annab õiguse pöörduda CETA kohtusse igale Kanada ettevõtjale ja füüsilisele isikule, kes liitu investeerib, ning samuti igale liidu liikmesriigi ettevõtjale ja füüsilisele isikule, kes Kanadasse investeerib.
- 206 Sellega seoses väljendab CETA kaheksanda peatüki F jagu lepinguosaliste eesmärki kujundada ISDS-süsteem selliselt, et investoritel, kellel on piiratud vahendid kuluka menetluse käivitamiseks, nagu väikese ja keskmise suurusega ettevõtjad, oleks nii nagu ulatuslikumaid vahendeid omavatel ettevõtjatel tegelik võimalus kavandatavatesse kohtutesse pöördumiseks.
- 207 Nii on lepinguosalisel CETA artikli 8.39 lõikes 6 ette näinud, et CETA ühiskomitee ülesandeks on „selliste lisaeeskirjade vastuvõtmi[ne], millega vähendada füüsilisest isikust või väikesest ja keskmise suurusega ettevõtjast hagejate finantskoormust“.
- 208 „Finantskoormus“, mille vähendamist silmas peetakse, sisaldab eelkõige artikli 8.39 lõikes 5 nimetatud kulusid ja tasusid.
- 209 See hõlmab ühelt poolt esindamise ja õigusabiga seotud kulusid, mida kannab nii investorist hageja kui ka kostja. Nimetatud artikli 8.39 lõikest 5 ilmneb, et investor riskib oma nõude rahuldamata jätmise korral kohustusega kanda kõik need kulud.
- 210 Nimetatud finantskoormus sisaldab teiselt poolt menetluse kulude tasumist. Selles osas nähtub CETA artikli 8.39 lõikest 5 koostoimes artikli 8.27 lõikega 14, et need kulud hõlmavad muu hulgas nõude menetlemiseks määratud kohtu liikmete tasusid ja kulusid. Investorist hageja riskib oma nõude rahuldamata jätmise korral kohustusega kanda kõik need tasud ja kulud.
- 211 CETA kohtus menetluse algatamisega kaasnev finantsrisk võib seega füüsilise isiku või väikese või keskmise suurusega ettevõtja jaoks osutuda niivõrd oluliseks, et see kammitseb investorit menetlust algatamast.
- 212 Seda CETA kohtusse pöördumise takistust, millega võivad silmitsi seista arvukad investorid, ei kõrvalda CETA artikli 8.27 lõikes 9 ettenähtud võimalus lasta juhtumit menetleda vaid ühel kohtu liikmel. Nimelt on selline finantskoormuse osaline vähendamine selle sätte kohaselt saavutatav üksnes juhul, kui kostja sellega nõustub.

- 213 Seega on ilmne, et kui puudub kord, mis võimaldab füüsilistele isikutele või väikese või keskmise suurusega ettevõtjatele tagada, et neil on rahaliselt võimalik CETA kohtusse ja CETA apellatsioonikohtusse pöörduda, võib ISDS-süsteem osutada praktikas kättesaadavaks üksnes märkimisväärsed rahalisi vahendeid omavatele investoritele. Selline olukord tekitaks lahknevuse nii CETA kaheksanda peatüki F jao isikulise kohaldamisalaga, mis hõlmab ühe lepinguosalise kõiki ettevõtjaid ja füüsilisi isikuid, kes investeerivad teise lepinguosalise territooriumil, kui ka vaba ja ausa kaubanduse eesmärgiga, mis on nimetatud ELL artikli 3 lõikes 5 ja mida CETA püüab realiseerida nimelt seeläbi, et annab välisinvestoritele õiguskaitsevahendi kohtutes, mis on väljaspool vastuvõtva riigi kohtusüsteemi.
- 214 Järelikult tuleb selleks, et hinnata CETA kaheksanda peatüki F jao kooskõla harta artikliga 47, analüüsida, kas sätted, mis sisalduvad nimetatud F jaos ja selle sisu määratlevates tekstides ning mille eesmärk on paremini tagada, et füüsilistel isikutel ja väikese või keskmise suurusega ettevõtjatel on rahaliselt võimalik kavandatavatesse kohtutesse pöörduda, sisaldavad kohustusi, mis näevad ette, et alates nende kohtute loomisest kehtib kord, mis tagab harta artiklis 47 nõutud tasemel võimaluse pöörduda kohtusse.
- 215 Selliseid kohustusi ei sisalda ei CETA artikli 8.27 lõige 15, mille kohaselt võib CETA ühiskomitee „oma otsusega muuta käsiraha ning muud tasud ja kulud korrapäraseks palgaks“, ega ka selle lepingu artikli 8.39 lõige 6, mis näeb ette, et CETA ühiskomitee „kaalub“ selliste lisaeeskirjade vastuvõtmist, millega vähendada füüsiliste isikute ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate finantskoormust.
- 216 Ka teised CETA kaheksanda peatüki F jao sätted ei sisalda õiguslikult siduvaid kohustusi, mis käsitleksid selle tagamist, et väikese või keskmise suurusega ettevõtjatel oleks rahaliselt võimalik kavandatavatesse kohtutesse pöörduda.
- 217 Seevastu on avalduses nr 36 märgitud, et „[k]õige nõrgemate kasutajate, st [väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate] ja üksikisikute juurdepääsu kõnealusele uuele kohtule parandatakse ja hõlbustatakse“, ja selleks ette nähtud, et „kiirendatakse ühiskomitee poolt CETA artiklis 8.39 [lõikes] 6 ette nähtud täiendavate eeskirjade [...] vastuvõtmist nii, et need täiendavad eeskirjad saaks vastu võtta võimalikult kiiresti“ ning et „olenemata ühiskomitees peetud aruteludest, [pakub komisjon] välja meetmed, mis puudutavad [väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate] poolt asjaomastes kohtutes esitatud hagide riiklikku (kaas)rahastamist“.
- 218 Tuleb tõdeda, et selle avaldusega võtsid komisjon ja nõukogu endale kohustuse rakendada kiiresti ja täpselt CETA artikli 8.39 lõiget 6 ning tagada väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele võimalus kavandatavatesse kohtutesse pöörduda ning seda isegi juhul, kui CETA ühiskomitee püüdlused peaksid nurjuma.
- 219 Sellest kohustusest piisab, et käesoleva arvamuse menetluses järeldada, et CETA kui „kavandatav leping“ ELTL artikli 218 lõike 11 tähenduses on kooskõlas nõudega tagada võimalus nendes kohtutesse pöörduda.
- 220 Nimelt, vastavalt selgitavale lausele, mis eelneb nendele avaldustele, mille seas on ka avaldus nr 36, „moodustavad [need] lahutamatu osa kontekstist, milles nõukogu võtab vastu otsuse CETA liidu nimel allkirjastamise lubamise kohta. Need avaldused kantakse selle nõukogu istungi protokollis“.
- 221 Liidu üldnimetatud kohustus tagada kõigile CETAs nimetatud liidu investoritele tegelik võimalus pöörduda kavandatavatesse kohtutesse, on selle lepingu liidupoolse heakskiitmise tingimus. Sellega seoses tuleb märkida, et avalduse nr 36 kohaselt on nimetatud kohustus osa „põhimõtetest“, mille alusel „[k]omisjon võtab endale kohustuse jätkata viivitamata vaidluste lahendamise mehhanismi läbivaatamist, jättes liikmesriikidele piisavalt aega, et nad saaksid seda oma ratifitseerimisprotsessis kaaluda“. Arvestades sama avalduse eelmist lõiku, milles nõukogu ja komisjon kinnitavad, et CETA

kaheksanda peatüki F jagu ei jõustu enne, kui kõik liikmesriigid on CETA ratifitseerinud, tuleb tõdeda, et CETA sõlmimine nõukogu poolt on kavandatud eeldusel, et tagatakse, et kõigil liidu investoritel on rahaliselt võimalik CETA kohtusse ja CETA apellatsioonikohtusse pöörduda.

- 222 Arvestades seda liidu väljendatud seost selle tagamise vahel, et rahaliselt on võimalik nimetatud kohtutesse pöörduda, ja CETA sõlmimise vahel, tuleb asuda seisukohale, et kavandatav leping ei ole sellest aspektist vastuolus harta artikliga 47.

3. Kooskõla sõltumatuse nõudega

- 223 Mis puudutab sõltumatuse nõude välist aspekti, mis eeldab, et asjaomased kohtud täidavad oma ülesandeid täiesti iseseisvalt, siis tuleb esmalt märkida, et CETA näeb artikli 8.27 lõigetes 4 ja 5 ette, et CETA kohtu liikmed nimetatakse määratud ametiajaks ja neil peavad olema erialased teadmised.
- 224 Seejärel on artikli 8.27 lõigetes 12–15 tagatud, et nendele liikmetele makstav tasu vastab nende täidetavate ülesannete olulisusele.
- 225 Lõpuks on tagatud, et neid liikmeid ei saa ametist tagandada, kuna nende ametist vabastamine on CETA artikli 8.30 lõike 4 kohaselt lubatud ainult juhul, kui liikme käitumine ei ole kooskõlas selle artikli lõikes 1 sätestatud kohustustega, eelkõige keeluga võtta kellelki vastu juhiseid või olla huvide konflikti olukorras.
- 226 CETA artikkel 8.28 laiendab artikli 8.27 lõike 4 ja artikli 8.30 kohaldamisala CETA apellatsioonikohtu liikmetele. Kuigi teisi ülalnimetatud sõltumatuse komponente ei ole sama detailselt artiklis 8.28 mainitud, nähtub tõlgendava ühisdokumendi punkti 6 alapunktis f kasutatud terminist „kohtud“ sellegipoolest, et lepinguosalisel näevad CETA apellatsioonikohtu puhul ette samad sõltumatuse standardid kui CETA kohtu puhul. Seda kinnitab tõlgendava ühisdokumendi ja CETA teksti vaheline vastavustabel, mis on lisatud ühisdokumendile ja mis nimetab CETA artiklit 8.28 sätete seas, mis vastavad ühisdokumendi punkti 6 alapunktile f.
- 227 Kuna Belgia Kuningriik ja mõned seisukohti esitanud valitsused kahtlevad, kas sõltumatuse nõude välise aspektiga on kooskõlas CETA ühiskomiteele CETA artikli 8.27 lõigetega 2 ja 3 ning artikli 8.28 lõigetega 3 ja 7 antud pädevus nimetada CETA kohtu ja apellatsioonikohtu liikmed ning määrata kindlaks nende kohtute liikmete arv ja seda suurendada või vähendada kolmega jaguva arvu võrra, siis tuleb arvesse võtta asjaolu, et nimetatud liikmete isikud ei ole CETA tekstis ette kindlaks määratud ning sama kehtib ka liikmete arvu suurendamise ja vähendamise kohta, mis võib tulevikus vajalikuks osutuda. Käesoleva arvamuse punktis 202 nimetatud tagatise ei tohi seega mingil juhul käsitada takistusena sellele, et kohtuks mitteolevale organile, nagu CETA ühiskomitee, antakse pädevus nimetada need liikmed ja muuta nende arvu kolmega jaguva arvu võrra, järgides täpselt CETA artikli 8.27 lõigetes 4 ja 5 toodud eeskirju. Nende tagatistega ei ole samuti vastuolus see, kui sellisel organil on CETA artikli 8.30 lõike 4 alusel pädevus need liikmed ametist vabastada.
- 228 Lisaks nähtub CETA artiklitest 26.1 ja 26.3, et CETA ühiskomitee moodustatakse kahepoolselt ja ta teeb otsuseid vastastikusel kokkuleppel. Need asjaolud võimaldavad järeldada, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 267, et ei CETA kohtu ega CETA apellatsioonikohtu liikme ametisse nimetamise ega võimaliku ametist vabastamise suhtes ei kohaldata muid tingimusi peale nende, mis on sätestatud eeskätt CETA artikli 8.27 lõikes 4 ja artikli 8.30 lõikes 1.
- 229 Samal põhjusel tuleb asuda seisukohale, et lepinguosalisel võisid sõltumatuse nõuet kahjustamata näha ette CETA artikli 8.27 lõikes 12, et CETA ühiskomitee määrab kindlaks igakuise käsiraha, selleks et tagada kohtute liikmete kättesaadavus, ning sama artikli lõikes 15, et see organ võib oma otsusega muuta käsiraha ning muud tasud ja kulud korrapäraseks palgaks ning määrata kindlaks selle tingimused.

- 230 Võimalus, et CETA ühiskomitee seda tasustamist puudutavat pädevust kohe ei kasuta, ei tähenda, et liikmete tasustamine võiks esialgu olla ebamäärane. Nimelt näeb CETA artikli 8.27 lõige 14 ette, et kohtute liikmete tasud ja kulud määratakse kindlaks ICSIDi konventsiooni haldus- ja finantseeskirjade 14. eeskirja punkti 1 kohaselt, mis viitab ICSIDi peasekretäri poolt perioodiliselt kehtestatud tasumäärale.
- 231 Nagu kohtujurist oma ettepanku punktides 260 ja 261 märkis, ei saa CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu liikmete tasustamist reguleerivate sätete arenevat laadi käsitada ohuna nende kohtute sõltumatusele, vaid see võimaldab hoopis järk-järgult sisse seada kohtu, mille liikmed töötavad täistööajaga.
- 232 CETA artikli 8.31 lõige 3, mis näeb ette, et CETA ühiskomitee võib muu hulgas vastu võtta lepingu tõlgendusi, mis on CETA kohtule siduvad, ja artikli 8.10 lõige 3, mida tuleb lugeda koostoimes nimetatud artikli 8.31 lõikega 3, ei kahjusta samuti CETA kohtu – ega CETA apellatsioonikohtu – võimet täita oma ülesandeid täiesti sõltumatult.
- 233 Rahvusvahelises õiguses ei ole nimelt ei keelatud ega ka ebaharilik ette näha, et rahvusvahelise lepingu osalistel on võimalik selle lepingu tõlgendust täpsustada, vastavalt sellele, kuidas nende ühine tahe selle lepingu sisu osas areneb. Selliseid täpsustusi võivad teha lepinguosalisel ise või nende poolt loodud organ, kellele nad on andnud otsustusõiguse, mis on neile siduv.
- 234 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et CETA ühiskomitee on CETA artikli 26.1 lõike 1 kohaselt lepinguosalisi kahepoolset esindav komitee, kellele on CETA artikli 26.1 lõike 4 alapunktiga e ja artikliga 26.3 antud õigus teha vastastikusel kokkuleppel siduvaid otsuseid, nagu vastavalt CETA artikli 26.1 lõike 5 alapunktile e ja artikli 8.31 lõikele 3 selle lepingu tõlgendamise kohta tehtavad otsused, mis on siduvad lepinguosalistele ja CETAgal loodud kohtutele, ilma et see kahjustaks harta artikli 47 nõudeid ja eeskätt sõltumatuse nõuet. Nendel tõlgendavatel aktidel on õiguslikud tagajärjed, mis tulenevad Viini konventsiooni artikli 31 lõikest 3, mille kohaselt võetakse lepingu tõlgendamisel arvesse „osalisriikide järgnevat kokkulepet lepingu tõlgendamise või selle kohaldamise kohta“.
- 235 Lisaks tuleb märkida, et liidu osalemine selliste siduvate tõlgenduste vastuvõtmisel CETA ühiskomitee poolt on reguleeritud ELTL artikli 218 lõikega 9. Tema nõustumine iga CETA artikli 8.31 lõikes 3 ettenähtud otsusega peab järelikult olema kooskõlas liidu esmase õigusega, eelkõige sellest tulenevate põhimõtete, mida on meenutatud või täpsustatud käesolevas arvamuses.
- 236 Samuti on CETA kohtu ja CETA apellatsioonikohtu sõltumatuse seisukohast oluline, et CETA ühiskomitees vastu võetud tõlgendused ei mõjutaks nõuete menetlemist, mis on kas juba lahendatud või esitatud enne tõlgenduse andmist. Vastasel juhul võiks CETA ühiskomitee nimelt mõjutada konkreetsete vaidluste lahendamist ja seeläbi osaleda ISDS-süsteemis.
- 237 Kuigi sellist tagasiulatuva mõju puudumise ja vahetu mõju puudumise tagatist poolleiolevatele juhtumitele ei ole CETA artikli 8.31 lõikes 3 sõnaselgelt ette nähtud, tuleb veel kord nentida, et liidu nõustumine iga CETA artikli 8.31 lõikes 3 ettenähtud otsusega peab olema kooskõlas liidu esmase õigusega ja eeskätt õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on tagatud harta artikliga 47. Seega ei saa CETA artikli 8.31 lõiget 3 tõlgendada harta artiklit 47 silmas pidades selliselt, nagu lubaks see liidul nõustuda CETA ühiskomitee selliste tõlgendavate otsustega, mis avaldaksid mõju lahendatud või poolleiolevatele vaidlustele.
- 238 Mis puudutab sõltumatuse nõude sisemist aspekti, mis on seotud erapooletusega ja mille eesmärk on võrdse distantsi säilitamine menetlusosalistega ning liikmete isikliku huvi täielik puudumine konkreetse lahendi vastu, siis tuleb esiteks märkida, et võrdse distantsi tagavad mitte ainult CETA artikli 8.27 lõiked 6 ja 7 – mille kohaselt menetletakse juhtumeid kohtukoosseisudes, mis on moodustatud juhuslikult ja seega pooltele ettearvamatult ning mis koosnevad kolmest kohtu liikmest, kellest üks on liidu liikmesriigi kodanik, üks Kanada kodanik ja üks kolmanda riigi kodanik –, vaid ka

CETA artikli 8.30 lõikes 1 sisalduv viide IBA suunistele, mille üldreeglist nr 1 nähtub, et CETA kohtu liikmed peavad olema erapooletud ja pooltest sõltumatud nii kuupäeval, kui neile nõue esitatakse, kui ka kogu menetluse vältel kuni selle lõpetamiseni.

- 239 Sel põhjusel tuleb samuti asuda seisukohale, et sõltumatuse nõude sisemist aspekti ei kahjusta asjaolu, mida rõhutas Belgia Kuningriik oma arvamuse taotluses ning mille kohaselt koosneb CETA kohtu liikmete tasu vähemalt esialgu mitte üksnes igakuisest käsirahast, vaid ka tasust, mis arvutatakse vaidluse lahendamiseks kulunud tegelike tööpäevade põhjal. Nimelt võib iga IBA suunistes sisalduva nõude rikkumine, sh käesoleva arvamuse eelmises punktis nimetatud üldreegli nr 1 rikkumine kaasa tuua asjassepuutuva liikme või liikmete ametist vabastamise, vastavalt CETA artikli 8.30 lõikele 4.
- 240 CETA artikli 8.30 lõikes 1 on lisaks sätestatud, et kohtu liikmed „[ei] ole seotud ühegi valitsusega“. Kuigi selle sätte joonealuses märkuses on täpsustatud, et „asjaolu, et isik saab valitsuselt tasu, ei muuda asjaomast isikut iseenesest [kohtu liikme ülesannete täitmiseks] sobimatuks“, tuleb võtta seisukoht, et see täpsustus on, nagu komisjon Euroopa Kohtu suulises menetluses väitis, seotud asjaoluga, et kavandatavate kohtute liikmed ei tööta esialgu kindlasti täistööajaga ja nende seas võib olla selliseid liikmeid nagu õigusteaduse professorid, kes saavad oma palka riigilt, kuigi nad ei ole ei otseselt ega kaudselt seotud selle riigi valitsuse poliitika kujundamisega.
- 241 Mis puudutab asjaolu, et CETA artikli 8.30 lõike 1 kolmandas lauses on öeldud, et CETA kohtute liikmed „ei võta vaidlusega seotud küsimuses vastu juhiseid üheltki organisatsioonilt ega valitsuselt“, siis tuleb märkida, et seda lauset tuleb lugeda koostoimes sama lõike esimeses lauses sisalduva sõltumatuse nõudega, mis tähendab, et need liikmed ei või muudel juhtudel kui käesoleva arvamuse punktides 232–237 kirjeldatud olukorras võtta oma ülesannete täitmisel vastu mitte ühtegi juhust, olgu siis seoses konkreetse vaidlusega või mitte.
- 242 Teiseks, mis puudutab liikmete isikliku huvi täielikku puudumist vaidluse lahenduse vastu, siis CETA artikkel 8.30 sisaldab otsese või kaudse huvide konflikti olemasolu kohta üldist keeldu, mis hõlmab IBA suunistele viitamise kaudu kutse-eeetika nõudeid seoses ametivälise tegevusega.
- 243 Nimetatud artikkel 8.30 viitab teenuste ja investeeringute komiteele CETA artikliga 8.44 antud pädevusele võtta selles osas vastu „täiendavaid eeskirju“, kusjuures sõna „täiendavad“ kasutamine garanteerib, et sellel komiteel puudub pädevus vähendada selles lepingus juba sätestatud huvide konflikti keelu ulatust, vaid ta peab piirduma IBA suunistes sisalduvate eeskirjade kohandamisega sellise investeerimiskohtu olukorrale, mis vastab valdavalt kohtule omastele tunnustele, säilitades sellest keelust tuleneva kõrge sõltumatuse standardi.
- 244 Kõiki eelnevaid asjaolusid arvesse võttes tuleb järeldada, et kavandatav leping on kooskõlas sõltumatuse nõudega.

VI. Vastus arvamuse taotlusele

- 245 Kõikidest eelnevatest kaalutlustest järeldub, et CETA kaheksanda peatüki F jagu on kooskõlas liidu esmase õigusega.

Seetõttu annab Euroopa Kohus (täiskogu) järgmise arvamuse:

30. oktoobril 2016 Brüsselis alla kirjutatud laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel kaheksanda peatüki F jagu on kooskõlas Euroopa Liidu esmase õigusega.

Lenaerts	Silva de Lapuerta	Bonichot
Arabadjiev	Prechal	Vilaras
Regan	von Danwitz	Toader
Biltgen	Jürimäe	Lycourgos
Rosas	Juhász	Ilešič
Malenovský	Levits	Bay Larsen
Safjan	Šváby	Fernlund
Vajda		Rodin

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 30. aprillil 2019 Luxembourgis.

Kohtusekretär	President
A. Calot Escobar	K. Lenaerts